

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

МАКРОЕКОНОМІКА

Методичні поради та плани практичних занять
для студентів освітньої програми
«Міжнародна економіка»

*Видання тринадцяте, перероблене та
доповнене*

Львів – 2023

Автор:
проф. **Панчишин С. М.**

Рекомендовано до друку
кафедрою аналітичної економії та міжнародної економіки
Львівського національного університету імені Івана Франка
(№12 від 22 червня 2023 р.)

Рецензент:
д-р екон. наук, професор
Жанна Василівна Поплавська,
Національний університет “Львівська Політехніка”,
завідувач кафедри теоретичної і прикладної економіки

С. М. Панчишин Макроекономіка: Методичні поради та плани практичних занять для студентів економічного факультету освітньої програми «Міжнародна економіка» / Вид. 13-е, перероб. та доп. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2023. – с. 122.

ЗМІСТ

Тема 1. Макроекономіка як наука	6
Тема 2. Форма виробництва	17
Тема 3. Економічна система: ринкова економіка	22
Тема 4. Економічні суб'єкти.....	30
Тема 5. Основні макроекономічні показники	36
Тема 6. Гроші і валюта.....	50
Тема 7. Виробництво, споживання та інвестиції.....	62
Тема 8. Економічне зростання.....	80
Тема 9. Сукупні видатки та економічна рівновага	87
Тема 10. Сукупний попит і сукупна пропозиція	94
Тема 11. Макроекономічна нестабільність	102
Тема 12. Монетарна політика	109
Тема 13. Фіскальна політика. Дефіцит бюджету і державний борг	116

ВСТУП

Ринкова трансформація економіки України вимагає глибокої модернізації підготовки фахівців з міжнародної економіки. Одним з напрямів цієї модернізації є вивчення “Макроекономіки” – науки, що склалася у другій половині ХХ ст. Ця галузь економічного знання вивчає ефективність функціонування національної економіки. Особливу увагу макроекономіка приділяє вивченню впливу стабілізаційної політики на поведінку економічних суб’єктів, а відтак – на результативність національної економіки.

Дисципліна “Макроекономіка” передбачає 13 тем. У першій темі аналізується предмет, об’єкт і методологія макроекономіки, її функції та історія розвитку. У трьох наступних темах з’ясовуються форма виробництва, економічна система, принципи організації ринкової економіки та основні економічні суб’єкти. Тему 5 присвячено суті основних макроекономічних показників – валового внутрішнього продукту, рівнів безробіття і цін та платіжного балансу. У наступних темах розкриваються проблеми виробництва і розподілу національного продукту, його споживання і зростання. Оскільки ринкова економіка – це єдність фізичної і монетарної економіки, то тут також аналізуються основні категорії монетарної економіки – гроші, процентні ставки і валютні курси.

У темах 9 і 10 розглядається важливий інструментарій дослідження макроекономічних явищ – модель AE і модель $AD-AS$. Відтак у наступній темі за допомогою цих моделей аналізуються основні прояви макроекономічної нестабільності. Дві останні теми – 12 і 13 присвячені аналізу впливу макроекономічної політики (монетарної та фіскальної) на досягнення рівноваги за повної зайнятості та подолання макроекономічної нестабільності.

Для кращої підготовки автор планів подав відповідні підручники та навчальні посібники і запровадив низку завдань. Завдання – “Впишіть номер визначення кожного терміна” – спрямоване на перевірку знань основних категорій і понять макроекономіки. Задачі та визначення основних термінів англійською мовою взято із класичних підручників з “*Economics*” за авторством *Campbell R. McConnell, Stanley L. Brue*, а також *N. Gregory Mankiw*. Відповідаючи на контрольні запитання, Ви зможете самі оцінити

рівень власної підготовки та з'ясувати, які проблеми потребують ґрунтовнішого вивчення.

Ще один тип завдань, які містять плани практичних занять, – це задачі, для розв'язання яких необхідні вміння застосовувати теоретичні знання, а також належний розвиток аналітичних здібностей.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- основні поняття терміносистеми макроекономіки та їх еволюцію і політичну філософію макроекономіки різних шкіл економічної науки;
- основні джерела та фактори зростання національної економіки та підвищення рівня життя народу;
- причини виникнення та форми вияву основних лих макроекономіки: інфляції, безробіття, рецесії — та їх соціально-економічні наслідки;
- інструментарій оцінювання ефективності функціонування економічної системи та її основних складників;
- механізми досягнення макроекономічної рівноваги за повної зайнятості.

вміти:

- обчислювати основні макроекономічні показники та самостійно аналізувати їх динаміку;
- виявляти причини посилення макроекономічної нестабільності та тлумачити заходи уряду, спрямовані на її усунення;
- пояснювати впливи макроекономічної політики на розвиток національної економіки в короткостроковому та довгостроковому періодах;
- оцінювати ефективність функціонування національної економіки та перспективи її розвитку.

Тема 1

МАКРОЕКОНОМІКА ЯК НАУКА

ПЕРШЕ заняття

- 1. Економічні потреби та виробничі ресурси:**
  - а) потреби людей та їх безмежність;
  - б) економічні інтереси;
  - в) виробничі ресурси та їх обмеженість.
- 2. Національна економіка та її основні суб'єкти:**
  - а) суть національної економіки та її складники. Галузева структура економіки. Фізична та монетарна економіка;
  - б) основні економічні суб'єкти національної економіки;
  - в) ефективність функціонування національної економіки.
- 3. Предмет і функції макроекономіки:**
  - а) предмет макроекономіки та основні сфери її дослідження;
  - б) функції макроекономіки. Позитивна та нормативна макроекономіка;
  - в) цілі економічної політики. Макроекономічна нестабільність.

Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. Львів, Апріорі, 2022 – С. 6-29.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – Львів, Апріорі, 2021 – С. 6-29.
3. Панчишин С. М. Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002 – С. 6-15.

Українсько-англійський словник ужитих термінів

аналітична економіка –
economics
безмежні потреби – *unlimited*
wants

матеріальні ресурси – *property*
resources
мікроекономіка –
microeconomics

велика відкрита економіка – **large open economy**
 вибір між рівністю і ефективністю – **tradeoff between equity and efficiency**
 випуск (обсяг виробленої продукції) – **output**
 виробництво – **production**
 відтворювані природні ресурси – **reproductive (renewable) natural resources**
 вхідні фактори виробництва (затрати) – **inputs**
 грошовий (фінансовий) капітал – **money (financial) capital**
 економічна захищеність – **economic security**
 економічна свобода – **economic freedom**
 економічні суб'єкти – **economic agents**
 економічні цілі – **economic goals**
 закрита економіка – **closed economy**
 зарплата – **wage**
 збитки – **loss**
 земля – **land**
 інвестиційні (капітальні) блага – **capital goods**
 інновація, нововведення – **innovation**
 макроекономіка – **macroeconomics**
 макроекономічна нестабільність – **macroeconomic instability**

невідтворюваний ресурс – **nonrenewable resource**
 обмеженість – **scarcity**
 підприємницький хист – **entrepreneurial ability**
 підприємство – **plant**
 справедливий розподіл доходів – **equitable distribution of income**
 стабільний рівень цін – **price level stability**
 повна зайнятість – **full employment**
 повний обсяг виробництва – **full production**
 просте відтворення – **simple reproduction**
 рідкісність (обмеженість) ресурсів – **scarce resources**
 розподіл доходів – **distribution of income**
 розподіл ресурсів – **resource allocation**
 сподівання (очікування) – **expectations**
 споживання – **consumption**
 споживчі блага – **consumer goods**
 справедливість – **equity**
 товари і послуги – **goods and services**
 фактор виробництва – **factor of production**
 фізичний капітал – **real capital**
 фірма – **firm**

? Контрольні запитання і завдання

1. Що таке економічні ресурси і чому вони обмежені, рідкісні?
2. Які потреби лежать в основі піраміди Маслоу?

3. Чи може суспільство розв'язати проблему рідкості ресурсів?
4. Чому необхідна господарська діяльність?
5. У чому полягає взаємозв'язок потреб та інтересів?
6. Що характеризує економічна ефективність?
7. Що є об'єктом макроекономіки?
8. Які основні ознаки макроекономічної нестабільності?
9. У чому відмінність між макроекономікою та мікроекономікою і як вони пов'язані між собою?
10. У чому полягає суть нормативних та позитивних тверджень в економічній науці?
11. Яким сферам національної економіки приділяє особливу увагу макроекономіка?
12. Які головні показники результативності національної економіки?

⇒ **Впишіть номер визначення кожного терміна**

№	Термін	Визначення	№
	<i>1. обмін</i>	1. Встановлення частки кожної людини у створеному національному продукті.	
	<i>2. інтереси</i>	2. Поновлюваність і безперервність господарської діяльності.	
	<i>3. розподіл</i>	3. Перетворення доходів людей на блага, які потрібні для задоволення потреб людей.	
	<i>4. праця</i>	4. Життєві блага, які створюються в процесі господарської діяльності і прямо задовольняють потреби людей.	
	<i>5. відтворення</i>	5. Здатність людини організувати ефективне поєднання ресурсів для виробництва продукту.	
	<i>6. виробничі ресурси</i>	6. Усе те, що використовують для виробництва життєвих благ.	
	<i>7. земля</i>	7. Усвідомлення потреб, для задоволення яких люди вибирають певну економічну поведінку.	

ТЕМА 1

№	Термін	Визначення	№
	8. потреби	8. Сукупність усіх фізичних і розумових здібностей людини, які використовують у виробництві життєвих благ.	
	9. предмети споживання	9. Відчуття нестачі чогось суттєвого, що необхідне для підтримання життєдіяльності й розвитку людського організму.	
	10. відтворювані ресурси	10. Створені людиною ресурси, які використовують для виробництва товарів і послуг.	
	11. підприємницький хист	11. Ресурси, що створюються і поповнюються людиною або природою.	
	12. капітальні блага	12. Дарові блага природи, які застосовують у виробництві.	
	13. підприємство	13. Національна економіка, експорт та імпорт якої становлять значну частку відповідних світових показників.	
	14. фірма	14. Ділова одиниця, яка використовує куплені у домогосподарства ресурси для виробництва товарів і послуг, та володіє і керує одним або багатьма підприємствами.	
	15. мала відкрита економіка	15. Фізична споруда – фабрика, ферма, завод, копальня, крамниця, яка виконує одну або кілька специфічних функцій, пов'язаних з виробництвом чи розподілом товарів та послуг.	
	16. домогосподарство	16. Економічна одиниця, яка складається з однієї або більше осіб і володіє ресурсами, постачає ними економіку та використовує отримані за це доходи для купівлі товарів і послуг, які задовольняють потреби його членів.	

МАКРОЕКОНОМІКА ЯК НАУКА

№	Термін	Визначення	№
	<i>17. велика відкрита економіка</i>	17. Національна економіка, що її частка у світовому експорті та імпорті незначна.	
	<i>18. національна економіка</i>	18. Сукупність домогосподарств, підприємств, відповідних державних інституцій та установ, інфраструктури та різних активів у межах певного природного середовища й державної території.	
	<i>19. макроекономіка</i>	19. Частина аналітичної економіки, яка вивчає поведінку окремого споживача та фірми в умовах обмежених економічних ресурсів.	
	<i>20. мікроекономіка</i>	20. Частина аналітичної економіки, яка вивчає ефективність функціонування національної економіки в умовах обмежених виробничих ресурсів.	

Choose a definition for each key term

№	A term	A definition	№
	<i>1. normative economics</i>	1. Physical establishment - a factory, farm, mine, retail or wholesale store, or warehouse which performs one or more functions in the fabrication and distribution of goods and services.	
	<i>2. firm</i>	2. That part of economics pertaining to value judgments about what the economy should be like; concerned with economic goals and policies.	
	<i>3. plant</i>	3. An organization which employs resources to produce a good or service for profit and owns and operates one or more plants.	

ТЕМА 1

№	A term	A definition	№
	4. <i>entrepreneurial ability</i>	4. Human-made resources (buildings, machinery and equipment) used to produce goods and services; goods which do not directly satisfy human wants.	
	5. <i>labor</i>	5. Products and services which satisfy human wants directly.	
	6. <i>land</i>	6. The human resources which combine the other resources to produce a product, make nonroutine decisions, innovate and bear risks.	
	7. <i>capital</i>	7. The physical and mental talents and efforts of people which are used to produce goods and services.	
	8. <i>consumer goods</i>	8. Natural resources (free gifts of nature) used to produce goods and services.	
	9. <i>productive efficiency</i>	9. The maximum amount of goods and services which can be produced from the employed resources of an economy.	
	10. <i>full production</i>	10. Production of a good in the least costly way.	

■ **Виберіть правильну відповідь**

❶ Copper is an example of:

- a) physical capital;
- b) a renewable natural resource;
- c) non-renewable resource;
- d) technology;
- e) means of production.

❷ Which of the following is not a factor of production:

- a) land;
- b) labor;
- c) capital;
- d) money;
- e) all of the above.

**ДРУГЕ
заняття**

1. Методи та терміносистема макроекономіки:

- а) метод наукової абстракції. Економічний аналіз. Індукція і дедукція;
- б) моделювання як метод макроекономічного аналізу;
- в) вітчизняна терміносистема макроекономіки. Економічні поняття, категорії та закони.

2. Економічне пізнання та політична філософія макроекономіки:

- а) економічна інформація (економічні показники). Номінальні і реальні змінні;
- б) пастки на шляху економічного пізнання. Економічне сприйняття;
- в) політична філософія макроекономіки.

3. Розвиток фундаментальної економічної науки:

- а) зародження економічної науки. Меркантилізм і фізіократизм. Політична економія;
- б) основні економічні школи. Класична школа та її спадщина. Неокласична школа;
- в) макроекономіка як складник фундаментальної економічної науки;
- г) внесок українських учених у розвиток фундаментальної економічної науки.

 Література

- 1. Панчишин Степан. Макроекономіка. Львів, Априорі, 2022 – С. 29-53.
- 2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – Львів, Априорі, 2021. – С. 29-53.
- 3. Панчишин С. М. Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002. – С. 6-15.

 Українсько-англійський словник ужитих термінів

абстрагування – **abstraction**
 агрегування – **aggregation**
 вертикальна вісь – **vertical axis**
 гіпотеза – **hypothesis**
 гнучкі ціни – **flexible price**
 горизонтальна вісь – **horizontal axis**
 дедукція – **deduction**
 довгостроковий період – **long-run**
 домогосподарство – **household**
 дотична – **tangent**
 екзогенна змінна – **exogenous variable**
 економічні цілі – **economic goals**
 ендогенна змінна – **endogenous variable**
 забарвлена термінологія – **loaded terminology**

залежна змінна – **dependent variable**
 індукція – **induction**
 кейнсїанство – **Keynesianism**
 короткостроковий період – **short-run**
 невидима рука – **invisible hand**
 незалежна змінна – **independent variable**
 обернена, або зворотна, залежність – **inverse relationship**
 початок координат – **origin**
 припущення „за інших рівних умов” – **ceteris paribus assumption**
 реальні змінні – **real variables**
 спрощення – **simplifications**
 узагальнення – **generalization**

? Контрольні запитання і завдання

1. Які основні етапи пройшла в своєму розвитку економічна наука?
2. Які методи застосовує макроекономіка?
3. Чому макроекономісти заслужили репутацію фахівців, які не можуть дійти згоди з будь-якого питання функціонування економіки?
4. Яка філософія макроекономіки особливо наголошує на важливості особистої свободи в економічних і політичних справах?
5. Які основні види показників використовує макроекономіка?
6. Чи можна нормативні твердження спростувати за допомогою логічних доказів?
7. З якими пастками стикається економіст-дослідник?
8. Що розуміють під терміносистемою макроекономіки?
9. Які основні твердження і висновки класичної школи?
10. З якого часу макроекономіку почали викладати в університетах як окрему дисципліну?

11. Які три часові періоди вирізняють в макроекономіці?
 12. Чому політична філософія економіки впливає на висновки і концепції економістів?

⇒ **Впишіть номер визначення кожного терміна**

№	Термін	Визначення	№
	1. <i>потоків показники</i>	1. Кількісні змінні та відносні ціни.	
	2. <i>економічний закон</i>	2. Живе споглядання економічних явищ і вивчення даних економічної історії.	
	3. <i>фальсифікація</i>	3. Величина зміни залежної змінної у відповідь на зміну незалежної змінної на одну одиницю.	
	4. <i>дедукція</i>	4. Змінні, значення яких модель намагається пояснити.	
	5. <i>економічний аналіз</i>	5. Попередньо сформульована неперевірена теорія.	
	6. <i>нахил</i>	6. Посаднання окремих економічних одиниць в одну одиницю.	
	7. <i>агрегування</i>	7. Показники, які вимірюють кількість чого-небудь у певний момент часу.	
	8. <i>реальні змінні</i>	8. Спосіб перевірки гіпотези на помилковість.	
	9. <i>категорія</i>	9. Відокремлення в аналізі ustalених і типових ознак від швидкоплинних та другорядних.	
	10. <i>екзогенні змінні</i>	10. Сталий причинно-наслідковий зв'язок між економічними явищами та процесами.	
	11. <i>індукція</i>	11. Показники, які вимірюють кількість чого-небудь за одиницю часу, здебільшого за рік.	

ТЕМА 1

№	Термін	Визначення	№
	<i>12. наукове абстрагування</i>	12. Хід міркування від узагальнень до фактів.	
	<i>13. ендогенні змінні</i>	13. Змінні, які заздалегідь задані для певної моделі.	
	<i>14. метод науки</i>	14. Спрощене відображення економічної дійсності, абстрактне узагальнення відповідних фактичних даних.	
	<i>15. номінальні змінні</i>	15. Хід міркування від фактів до узагальнень.	
	<i>16. гіпотеза</i>	16. Спосіб, зняряддя дослідження певного об'єкта.	
	<i>17. економічна модель</i>	17. Систематизація, тлумачення й узагальнення фактів господарської дійсності.	
	<i>18. спостереження</i>	18. Узагальнене логічне поняття, що відбиває сутнісні зв'язки реальної економічної дійсності.	
	<i>19. запасові показники</i>	19. Спосіб перевірки гіпотези на правильність.	
	<i>20. верифікація</i>	20. Економічні змінні, що виражаються у грошах.	

Choose a definition for each key term

№	A term	A definition	№
	1. <i>economic model</i>	1. Elimination of irrelevant and noneconomic facts to obtain an economic	
	2. <i>induction</i>	2. Combining individual units or data into one unit or number.	
	3. <i>abstraction</i>	3. A tentative, untested economic principle.	
	4. <i>hypothesis</i>	4. A simplified picture of economic reality; an abstract generalization.	
	5. <i>aggregation</i>	5. A method of reasoning which proceeds from facts to generalization.	
	6. <i>marginal analysis</i>	6. Decision making which involves a comparison or marginal (“extra” or additional) benefits and marginal costs.	
	7. <i>fallacy of composition</i>	7. Incorrectly reasoning that what is true for the individual (or part) is therefore necessarily true for the group (or whole).	

■ Виберіть правильну відповідь

- ①** An economic model is *not* :
- a tool which the economist employs in order to predict;
  - one or collection of economic principles;
  - an ideal type of economy or an economic policy for which we ought to work;
  - an explanation of how the economy or a part of the economy functions in its essential details.
- ②** The scientific method requires that:
- the scientist use test tubes and have a clean lab;
  - the scientist be objective;
  - the scientist use predictable equipment;
  - only income theories are tested;
  - only correct theories are tested.

ФОРМА ВИРОБНИЦТВА

1. **Форма виробництва та її головні складники:**
  - а) суть форми виробництва. Натуральна господарка і її ознаки;
  - б) причини розвитку товарної форми виробництва. Виникнення ринку;
  - в) продукт виробництва як товар;
  - г) суть і функції грошей. Еволюція грошей.
2. **Виробництво і його витрати. Альтернативна вартість:**
  - а) виробництво і його витрати;
  - б) проблема вибору та виробничих можливостей національної економіки;
  - в) крива виробничих можливостей. Альтернативна вартість.
3. **Суть і фактори економічного зростання:**
  - а) зміст і значення економічного зростання;
  - б) фактори і типи економічного зростання;
  - в) погляди на економічне зростання.

Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. Львів, Апріорі, 2022 – С. 54-82.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – Львів, Апріорі, 2021. – С. 54-86.
3. Панчишин С. М. Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002. – С. 6-15.

Українсько-англійський словник ужитих термінів

абсолютна ціна – *absolute price*
амортизація – *depreciation*
вартість грошей – *value of money*
вибір – *choice*
витрати виробництва – *cost of production*
відносна ціна – *relative price*
внутрішня вартість – *intrinsic value*

збіг бажань – *coincidence of wants*
заробіток – *earning*
кількість та якість природних ресурсів – *the quantity and quality of natural resources*
крива (таблиця) виробничих можливостей – *production possibilities curve (table)*

економічне зростання –
economic growth
 закон зростання альтернативної
 вартості – ***law of increasing
 opportunity cost***
 закон спадної віддачі – ***law of
 diminishing returns***
 законний платіжний засіб – ***legal
 tender***

поділ праці – ***division of labor***
 проблема мінімізації витрат –
economizing problem
 продуктивність праці – ***labor
 productivity***
 традиційна економіка –
***traditional (customary)
 economy***
 фактори пропозиції – ***supply
 factors***

? Контрольні запитання і завдання

1. Що розуміють під економічною відокремленістю людей?
2. Які причини виникнення товарної форми виробництва?
3. Які проблеми виникають під час бартерного обміну?
4. Що таке відносна та абсолютна ціна товару?
5. Які основні аргументи критиків економічного зростання?
6. Які види товарного виробництва наявні в розвинутій економіці?
7. Що відображає межа виробничих можливостей?
8. Коли люди стикаються з альтернативною вартістю?
9. Чи діє в ефективній економіці закон спадної віддачі?
10. Які функції виконують гроші?
11. Що називають колесами економічного зростання?
12. Які основні складники факторів пропозиції?

⇒ **Впишіть номер визначення кожного терміна**

№	Термін	Визначення	№
	1. <i>натуральна форма виробництва</i>	1. Спеціалізація людей на виготовленні певних видів продукції або виконанні окремих операцій.	
	2. <i>суспільний поділ праці</i>	2. Продукт, виготовлений для продажу.	

ТЕМА 2

№	Термін	Визначення	№
	<i>3. товарні гроші</i>	3. Форма виробництва, в якій традиції та звичаї визначають реальне використання обмежених ресурсів.	
	<i>4. ринкова ціна</i>	4. Ціна товару, виражена в грошах.	
	<i>5. товар</i>	5. Форма виробництва, в якій обмежені ресурси використовують для виготовлення продуктів для обміну на ринку.	
	<i>6. абсолютна ціна</i>	6. Ціна товару, виражена в певній кількості іншого товару.	
	<i>7. товарна форма виробництва</i>	7. Обмін продукту безпосередньо на інший продукт.	
	<i>8. відносна ціна</i>	8. Гроші, які мають внутрішню вартість.	
	<i>9. купівельна спроможність грошей</i>	9. Ціна, що формується в процесі взаємодії попиту і пропозиції.	
	<i>10. бартер</i>	10. Кількість товарів, послуг, валюти, цінних паперів тощо, які можна придбати за певну грошову суму (за одиницю грошей).	
	<i>11. альтернативна вартість</i>	11. Графічне зображення різних комбінацій двох продуктів, що може виробляти національна економіка за повної зайнятості ресурсів та повного обсягу виробництва.	
	<i>12. закон зростання альтернативної вартості</i>	12. Виробництво товарів і послуг із найнижчими витратами.	
	<i>13. економічне зростання</i>	13. Збільшення кількості товарів і послуг, які продукує національна економіка у певному році порівняно з попереднім.	

ФОРМА ВИРОБНИЦТВА

№	Термін	Визначення	№
	<i>14. виробнича ефективність</i>	14. Залучення ресурсів для виробництва саме тих товарів і послуг, що найбажаніші та найпотрібніші для суспільства.	
	<i>15. крива виробничих можливостей</i>	15. Кількість певного продукту, від якого потрібно відмовитися, щоб виробити одиницю (деяку кількість) іншого продукту.	
	<i>16. повний обсяг виробництва</i>	16. Обсяг національного продукту, який продукують за наявності виробничої та розподільної ефективності.	
	<i>17. розподільна ефективність</i>	17. Збільшення обсягів використання одного ресурсу за незмінної кількості інших ресурсів на певному етапі призводить до припинення зростання віддачі від цього ресурсу, а відтак і до її зменшення.	
	<i>18. витрати</i>	18. Необхідність відмови від щораз більшої кількості іншого продукту для виробництва додаткової одиниці потрібного продукту.	
	<i>19. закон спадної віддачі</i>	19. Вартість ресурсів, залучених фірмою для виготовлення продукції.	

Choose a definition for each key term

№	A term	A definition	№
	<i>1. production possibilities curve</i>	1. The amount of other products which must be forgone or sacrificed to obtain some amount of a specific product.	
	<i>2. opportunity cost</i>	2. A curve showing the different combination of two goods that can be produced in a Full-employment, Full-production economy where the available supplies of resources and technology are constant.	

ТЕМА 2

№	A term	A definition	№
	3. <i>productive efficiency</i>	3. The maximum amount of goods services which can be produced from the employed resources of an economy	
	4. <i>full production</i>	4. Production of a good in the least costly way.	
	5. <i>price</i>	5. The quantity of money (or other goods or services) paid and received for a unit of a good or service	
	6. <i>barter</i>	6. The exchange of one good or service for another good or service.	

■ Виберіть правильну відповідь

1. *Commodity money*:
  - a) has no intrinsic value;
  - b) has intrinsic value;
  - c) is used exclusively in Ukraine;
  - d) is used as reserves to back fiat money.

2. When a production possibilities curve is written (or a production possibilities curve is drawn) four assumption are made. Which of the following is not one of those assumptions:
  - a) only two products are produced;
  - b) the nation is not at war;
  - c) the economy has both full employment and full production;
  - d) the quantities of resources available to the economy are fixed.

3. The production possibilities curve is:
  - a) concave;
  - b) convex;
  - c) linear;
  - d) positive.

ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА: РИНКОВА ЕКОНОМІКА

- 1. Економічна система та її компоненти:**
  - а) суть та механізми економічної системи;
  - б) місце власності в економічній системі. Права власності;
  - в) ринкова економіка та основні принципи її організації;
  - г) сучасні моделі ринкової економіки. Неусталені господарські системи;
  - д) суть командної економіки та її неспроможність.
- 2. Ринок і його механізм:**
  - а) суть і види ринків;
  - б) попит і його визначники. Закон попиту. Крива попиту;
  - в) пропозиція та її визначники. Закон пропозиції. Крива пропозиції;
  - г) ринковий механізм і його функціонування.
- 3. Схема кругопотоку ресурсів, продуктів і доходів у ринковій економіці:**
  - а) двофакторна модель кругопотоку. Доходи, видатки і витрати;
  - б) заощадження та інвестиції в моделі кругопотоку;
  - в) державний та закордонний сектори в моделі кругопотоку.

 Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. Львів, Апріорі, 2022 – С. 84-120.
2. Аналітична економіка: Макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / За ред. С.Панчишина і П. Островерха. – Львів: Апріорі, 2021. – С. 161-197.
3. Панчишин С. М. Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002. – С. 6-15.

 Українсько-англійський словник ужитих термінів

благо громадського вжитку –

public good

благо індивідуального вжитку –

private good

особистий інтерес,

зацікавленість – **selfinterest**

перехідна економіка – **transition
economy**

права власності – **property rights**

величина попиту – *quantity demanded*
 величина пропозиції – *quantity supplied*
 виторг (надходження) – *revenue*
 заощадження – *saving*
 змішана економіка – *mixed economy*
 командна економіка – *command economy*
 конкуренція – *competition*
 надлишок – *surplus*
 невдачі ринкового механізму – *market failure*
 недосконала конкуренція – *imperfect competition*
 нестача – *shortage*
 нецінова конкуренція – *nonprice competition*
 нормувальна функція ціни – *rationing function of price*

приватна власність – *private property*
 решта світу – *rest of the world*
 ринкова система – *market system*
 розпорошення економічної влади – *diffusion of economic power*
 свобода вибору – *freedom of choice*
 свобода підприємництва – *freedom of enterprise*
 схема кругопотоку – *circular flow model*
 централізоване планування економіки – *central economic planning*
 цінності – *values*
 «що, як і для кого» – *“what, how and for whom”*
 юридична особа – *legal entity*

? Контрольні запитання і завдання

1. Які основні механізми містить економічна система?
2. Які основні права власності виокремлює сучасна економічна наука?
3. Що розуміють нині під ринком?
4. Чому акціонерна власність переважає в економіці усіх розвинутих країн?
5. Які основні ознаки командної економіки?
6. Яка форма власності забезпечує найефективніше функціонування економіки?
7. Які особливості американської, європейської та японської моделей ринкової економіки?
8. Які основні канали зв'язку держави з іншими економічними суб'єктами?
9. Чому дорівнює вартість національного продукту за припущення, що на ринку товарів і послуг купують лише домогосподарства?
10. Які нецінові чинники впливають на попит на певне благо?

ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА: РИНКОВА ЕКОНОМІКА

11. Які нецінові чинники впливають на пропозиція блага?
 12. На яких основних принципах ґрунтується ринкова економіка?

⇒ **Впишіть номер визначення кожного терміна**

№	Термін	Визначення	№
	<i>1. адміністративно-командна економіка</i>	1. Сукупність механізмів організації національної економіки.	
	<i>2. володіння</i>	2. Найбільш узагальнені принципи функціонування власності.	
	<i>3. цінності</i>	3. Використання у виробництві та споживанні корисних властивостей об'єкта власності, а також створення за його допомогою благ.	
	<i>4. розпорядження</i>	4. Ухвалення управлінських рішень з приводу функціонування і реалізації об'єкта власності, яке здійснює власник або уповноважений ним інші економічні суб'єкти.	
	<i>5. користування</i>	5. Переконавання, що впливають на стосунки між індивідами або групами людей та на відносини в суспільстві загалом.	
	<i>6. економічна система</i>	6. Належність об'єкта власності певному суб'єктові необмежено в часі.	
	<i>7. тип власності</i>	7. Економічна система, в якій усі питання господарського життя вирішують державні органи.	
	<i>8. конкуренція</i>	8. Економічне суперництво між виробниками за найвигідніші умови виробництва, ринки збуту тощо.	
	<i>9. право відповідальності</i>	9. Права на контроль за використанням ресурсів і розподілом витрат і вигід, що супроводжують це використання.	

ТЕМА 3

№	Термін	Визначення	№
	<i>10. реституція</i>	10. Можливість відчуження речі в разі потреби сплати боргів.	
	<i>11. права власності в економіці</i>	11. Поновлення порушених майнових прав	
	<i>12. акція</i>	12. Інститут чи механізм, який зводить покупців і продавців товару або послуги, результатом дії якої є визначення ціни і кількості необхідності благ.	
	<i>13. ринок</i>	13. Сукупність ринкових інститутів, які скеровують потік грошових коштів від власників до позичальників.	
	<i>14. кредит</i>	14. Надання грошей у позику на засадах строковості, повернення та платності.	
	<i>15. фінансові ринки</i>	15. Цінний папір, що оформлює відносини позичальника та кредитора і є зобов'язанням емітента сплатити фіксовану суму грошей в обумовлений момент часу.	
	<i>16. облігація</i>	16. Цінний папір без визначеного терміну обігу, який засвідчує право на частину майна фірма та отримання дивідендів.	
	<i>17. схема кругопотоку</i>	17. Схема, яка відображає взаємопов'язаний і безперервний рух ресурсів, виготовлених продуктів і доходів між економічними суб'єктами.	
	<i>18. закон попиту</i>	18. Товари, попит на які збільшується зі збільшенням доходів споживачів.	
	<i>19. побічні наслідки діяльності</i>	19. Товари, для яких існує пряма залежність між зміною ціни на один із них і зміною попиту на інший.	

ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА: РИНКОВА ЕКОНОМІКА

№	Термін	Визначення	№
	<i>20. товари вищої споживчої цінності</i>	20. Товари, попит на які зменшується зі збільшенням доходів споживачів.	
	<i>21. пропозиція</i>	21. Товари, для яких існує обернена залежність між зміною ціни на один із них і зміною попиту на інший.	
	<i>22. попит</i>	22. Ситуація на ринку певного товару або послуги, коли попит і пропозиція збігаються.	
	<i>23. ринкова рівновага</i>	23. Кількість товару, яку хочуть і готові купити потенційні споживачі за певну ціну за інших однакових умов упродовж визначеного проміжку часу.	
	<i>24. закон пропозиції</i>	24. Обернена залежність між ціною і величиною попиту на товар або послугу за інших однакових умов.	
	<i>25. ринковий механізм</i>	25. Пряма залежність між ціною і величиною пропозиції товару за інших однакових умов.	
	<i>26. взаємодоповнювані товари</i>	26. Властивості ціни на вільному ринку змінюватися доти, доки ринок не досягне рівноваги.	
	<i>27. взаємозаміннювані товари</i>	27. Вигоди або витрати від виробництва чи споживання, які отримують або несуть ті, що не виробляють і не купують.	
	<i>28. ринкові структури</i>	28. Умови, в яких відбувається ринкова конкуренція.	
	<i>29. товари нижчої споживчої цінності</i>	29. Кількість товару, яку хочуть виготовляти і продавати фірми за кожної ціни та інших однакових умов упродовж визначеного періоду часу.	

TEMA 3

Choose a definition for each key term

№	A term	A definition	№
	<i>1. command economy</i>	1. An economic system (method of organization) in which property resources are publicly owned and central economic planning is used to direct and coordinate economic activities.	
	<i>2. private property</i>	2. The right of private persons and firms to obtain, own, control, employ, dispose of, and bequeath land, capital, and other assets.	
	<i>3. traditional economy</i>	3. An economic system in which traditions and customs determine how the economy will use its scarce resources.	
	<i>4. self-interest</i>	4. What each firm, property owner, worker, and consumer believes is best for itself and seeks to obtain.	
	<i>5. market</i>	5. Any institution or mechanism which brings together the buyers (demanders) and sellers (suppliers) of a particular good or service.	
	<i>6. law of demand</i>	6. The direct relationship between the price and the quantity supplied of a good or service during some period of time.	
	<i>7. law of supply</i>	7. The inverse relationship between the price and the quantity demanded of a good or service during some period of time.	

■ Виберіть правильну відповідь

1 *The three fundamental questions of economic organization are:*

- a) closely related to the concept of economic scarcity;
- b) not nearly as important today as they were at the dawn of civilization;
- c) what, how and why;
- d) land, labor and capital;
- e) all of the above.

- ② *The private ownership of property resources and use of the market system to direct and coordinate economic activity is characteristic of:*
- a) the command economy;
  - b) the traditional economy;
  - c) pure capitalism;
  - d) market socialism.
- ③ *Which of the following is not a characteristic of competition as the economist sees it :*
- a) the widespread diffusion of economic power;
  - b) a large number of buyers in product markets;
  - c) just several sellers of all products;
  - d) the relatively easy entry in to and exit of producers from industries.
- ④ *If two goods are substitutes for each other, an increase in the price of one will necessarily:*
- a) decrease the demand for the other;
  - b) increase the demand for the other;
  - c) decrease the quantity demanded of the other;
  - d) increase the quantity demanded of the other.
- ⑤ *The income of a consumer decreases and his/her demand for a particular good increases. It can be concluded that the good is:*
- a) normal;
  - b) inferior;
  - c) a substitute;
  - d) a complement.

■ **Задачі**

- ① Попит описує функція $d=20-p$, а пропозицію – функція $s=4p-5$. Визначте рівноважну ціну та обсяг рівноваги.
- ② Функція попиту для деякого товарного ринку має вигляд: $d=10-p$, а функція пропозиції: $s=2p-2$. Яка ситуація складеться на ринку, якщо уряд запровадить:

- а) мінімальну ціну, $p_1=5$;
б) максимальну ціну, $p_2=3$.
- ③ За ціни товару у 5 грн величина пропозиції становить 3 одиниці, а за ціни – 10 грн – 13 одиниць. Знайдіть функцію пропозиції товару за умови, що ця функція лінійна.
- ④ Assume, that demand for a commodity is represented by the equation $P=10-0,2Qd$ and supply by the equation $P=2+0,2Qs$. Solve the equation to determine equilibrium price and equilibrium quantity.

ЕКОНОМІЧНІ СУБ'ЄКТИ

1. **Економічна роль держави в ринковій економіці:**
  - а) традиційні економічні функції держави;
  - б) державний бюджет і його доходи та видатки;
  - в) стабілізаційна політика та її види;
2. **Фірма як економічний суб'єкт:**
  - а) суть, ознаки та розміри фірм і підприємств. Правові форми фірми;
  - б) капітал підприємства. Основний і оборотний капітал. Амортизація;
  - в) виторг і прибуток фірми.
3. **Економіка домогосподарства:**
  - а) функції домогосподарства в ринковій економіці;
  - б) доходи домогосподарства. Номінальні та реальні доходи. Структура сукупного доходу сімей;
  - в) економічна нерівність. Соціальний захист населення.

 Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. Львів, Априорі, 2022 – С. 121-155.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – Львів, Априорі, 2021. – С. 161-197.

 Українсько-англійський словник ужитих термінів

антимонопольна політика –
antitrust policy
видатки – ***expenditure***
витрати – ***costs***
відокремлення власності і
контролю – ***separation of
ownership and control***
державний бюджет – ***state budget***
державні доходи (надходження)-
government revenues
державні закупівлі – ***government
purchases***

одноосібна власність – ***sole
proprietorship***
операції на відкритому ринку –
open market operations
оподатковувані доходи – ***taxable
income***
перерозподіл ресурсів –
reallocation of resources
податкова система – ***tax system***
податок з продажу – ***sales tax***
подвійне оподаткування – ***double
taxation***

державні запозичення – *public borrowing*
 мито – *tariff*
 монетарна політика – *monetary policy*
 невдачі ринкового механізму – *market failures*
 норма резервування – *reserve ratio*
 облікова (дисконтна) ставка – *discount rate*
 обмежена відповідальність – *limited liability*

політика доходів – *incomes policy*
 правові форми фірми – *legal forms of businesses*
 працедавець – *employer*
 прибуток – *profit*
 процентна ставка – *interest rate*
 середня податкова ставка – *average tax rate*
 стабілізаційна політика – *stabilization policy*
 фіскальна політика – *fiscal policy*
 фондова біржа – *stock market*
 чисті податки – *net taxes*

? Контрольні запитання і завдання

1. Які економічні функції виконує держава?
2. Що розуміють під фізичним і моральним зношенням основного капіталу?
3. За якими елементами обліковують бухгалтерські витрати?
4. Чому домогосподарства заощаджують?
5. Чому прибуток відіграє таку важливу роль в ринковій економіці?
6. На яких основних принципах ґрунтується надання грошей у позику, тобто кредит?
7. Які основні джерела доходів домогосподарств?
8. Які основні ознаки фірми?
9. Що спричиняє економічну нерівність домогосподарств?
10. Які основні напрями видатків з державного бюджету?
11. У чому переваги корпорації як форми організації бізнесу?
12. Як уряд збалансовує державний бюджет?

⇒ **Впишіть номер визначення кожного терміна**

№	Термін	Визначення	№
	<i>1. монетарна політика</i>	1. Політика захисту національного виробника від конкуренції іноземних товарів.	

ЕКОНОМІЧНІ СУБ'ЄКТИ

№	Термін	Визначення	№
	<i>2. стабілізаційна політика</i>	2. Заходи держави, спрямовані на зміну обсягу національного виробництва, доходів, рівня зайнятості, інфляції та інших параметрів національної економіки за допомогою різних макроекономічних інструментів.	
	<i>3. фінансова політика</i>	3. Баланс доходів і витраток держави за певний проміжок часу (як правило, за рік).	
	<i>4. квота</i>	4. Податки, які накладають на товари та послуги.	
	<i>5. мито</i>	5. Різниця між доходами державного бюджету і державними видатками.	
	<i>6. державний бюджет</i>	6. Податок на імпортовані товари.	
	<i>7. непрямі податки</i>	7. Державна інституція, яка відповідає за пропозицію грошей у державі.	
	<i>8. процентна ставка</i>	8. Обов'язкові платежі в державний бюджет у визначеному законодавством порядку.	
	<i>9. податки</i>	9. Кількісне обмеження на ввезення товару з інших країн.	
	<i>10. протекціонізм</i>	10. Заходи уряду, спрямовані на зниження безробіття чи інфляції через зміну державних витраток, рівня оподаткування, або через одночасне поєднання обох цих заходів.	
	<i>11. центральний банк</i>	11. Плата за сто взятих у позику грошових одиниць.	
	<i>12. дефіцит (профіцит) бюджету</i>	12. Податки, які накладають безпосередньо на індивідів чи фірми.	

ТЕМА 4

№	Термін	Визначення	№
	<i>13. прями податки</i>	13. Заходи центрального банку, що впливають на кількість грошей в національній економіці, для досягнення макроекономічної стабільності.	
	<i>14. основний капітал</i>	14. Частина капіталу, яка тривалий час бере участь у виробництві і переносить свою вартість на готовий продукт частинами залежно від його зношення.	
	<i>15. оборотний капітал</i>	15. Втрата засобами праці своєї вартості ще до закінчення строку служби.	
	<i>16. амортизація</i>	16. Частина капіталу, яка в процесі виробництва втрачає свою натуральну форму і бере участь в одному виробничому процесі.	
	<i>17. фізичне зношення капіталу</i>	17. Грошове вираження величини зношення основних засобів.	
	<i>18. моральне зношення капіталу</i>	18. Втрата основними засобами їхніх фізичних якостей під впливом хімічних, механічних, фізичних, біологічних процесів.	
	<i>19. прибуток</i>	19. Відношення суми прибутку до вартості основного та оборотного капіталу, виражене у відсотках.	
	<i>20. виторг (валовий дохід)</i>	20. Різниця між виторгом фірми і її витратами.	
	<i>21. прожитковий мінімум</i>	21. Надання життєвих благ соціально вразливим групам населення.	
	<i>22. соціальна допомога</i>	22. Рівень доходів, який забезпечує задоволення лише елементарних потреб сім'ї.	
	<i>23. рівень (норма) прибутку</i>	23. Сума грошей, яку отримує фірма від продажу товарів і послуг.	

ЕКОНОМІЧНІ СУБ'ЄКТИ

№	Термін	Визначення	№
	<i>24. гранична податкова ставка</i>	24. Відсоток додаткового оподаткованого доходу, який потрібно сплатити у вигляді податку.	

Choose a definition for each key term

№	A term	A definition	№
	<i>1. bond</i>	1. A document representing an interest-bearing debt of the issuer, usually a corporation or the government.	
	<i>2. stock</i>	2. A claim to partial ownership in a firm.	
	<i>3. tariff</i>	3. The sale of products below cost in a foreign country or below the prices charged at home.	
	<i>4. dumping</i>	4. A tax on imported goods and services.	
	<i>5. sole proprietorship</i>	5. An unincorporated business firm owned and operated by a single person.	
	<i>6. corporation</i>	6. A legal entity ("person") chartered by a government which is distinct and separate from the individuals who own it.	
	<i>7. average tax rate</i>	7. Total tax paid divided by total (taxable) income.	

■ Виберіть правильну відповідь

- 1.** *The three main tools of monetary policy are:*
- government expenditures, taxation, and reserve requirements;
  - the money supply, government purchases, and taxation;
  - coin, currency, and demand deposits;
  - open market operations, reserve ratio, and discount rate;
  - fiat, commodity, and deposit money.

■ **Задачі**

- ❶ а) За даними таблиці обчисліть середні та граничні податкові ставки.
 б) Яким є податок: прогресивним, пропорційним, регресивним? Поясніть, чому? Заповніть таблицю.

Дохід	Величина податку	Середня ставка податку	Гранична податкова ставка
0	0		
50	5		
100	15		
150	30		
200	50		
250	75		

- ❷ Фірма виробляє за рік 50 тис. одиниць продукції і продає кожну одиницю за 200 грн. На купівлю факторів виробництва, якими фірма не володіє, вона затратила 8,5 млн грн. Економічні витрати фірми становлять 9,9 млн грн. Знайдіть бухгалтерський прибуток, економічний прибуток та неявні витрати.

ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

**ПЕРШЕ
заняття**

- 1. Валовий внутрішній продукт та принципи його обчислення:**
  - а) валовий внутрішній продукт (ВВП) як основний показник обсягу національного виробництва;
  - б) номінальний і реальний ВВП. Природний ВВП. ВВП-розрив;
  - в) методологія обчислення ВВП.
- 2. Три методи обчислення ВВП:**
  - а) ВВП як сума видатків. Особисті споживчі видатки, інвестиційні видатки, державні закупівлі та чистий експорт;
  - б) ВВП як сума доходів. Факторні доходи. Амортизація і непрямі податки;
  - в) ВВП як сума доданої вартості;
  - г) методологія обчислення ВВП в Україні.
- 3. Інші показники національного обсягу виробництва:**
  - а) валовий національний продукт (ВНП). Чистий внутрішній продукт (ЧВП);
  - б) національний дохід (НД). Використовуваний дохід (ВД). Особистий дохід (ОД) ;
  - в) базові і ланцюгові темпи росту і темпи приросту національного обсягу виробництва;
  - г) основні макроекономічні пропорції.

 Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. Львів, Апріорі, 2022 – С. 158-170.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / За ред. С. Панчишина і П. Острроверха. – Львів, Апріорі, 2021. – С. 199-212.
3. Панчишин С. М. Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002. – С. 16-27.
4. Економічна теорія: практикум (тести і задачі) / За ред. О. Ватаманюка. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010. – С. 90-98.

 Українсько-англійський словник ужитих термінів

амортизація – *depreciation*
 базовий рік – *base year*
 валовий національний продукт –
gross national product
 валові інвестиції – *gross investment*
 ВВП на одну особу – *GDP per capita*
 ВВП-розрив – *GDP gap*
 видатковий підхід – *expenditures approach*
 використовуваний дохід –
disposable income
 витікання – *leakage*
 державні видатки – *government expenditures*
 додана вартість – *value added*
 доходи некорпоративного сектора –
proprietor's income
 заборонені види економічної діяльності –
illegal economic activities
 загальні видатки, загальна сума видатків – *total spending (expenditures)*
 заощадження – *saving*
 зміни у запасах – *changes in inventories*
 інвестиційні видатки – *investment spending*
 ін'єкції – *injection*
 кінцеві товари і послуги – *final goods and services*

компоненти видатків –
components of expenditures
 майновий податок – *property tax*
 майнові доходи – *property income*
 незавершене виробництво –
work in process
 нерезидент – *non-resident*
 нерозподілений прибуток корпорацій –
undistributed corporate profit
 особистий дохід – *personal income*
 особисті видатки на споживання –
personal consumption expenditures
 податок на додану вартість – *value-added tax*
 подвійне оподаткування – *double taxation*
 подвійний рахунок – *multiple counting*
 приписана вартість – *imputed value*
 проміжні товари – *intermediate goods*
 споживчі видатки – *consumption expenditures*
 трансферні (передавальні) платежі –
transfer payments
 трудовий дохід – *labor income*
 фактичний ВВП – *actual GDP*
 чистий експорт – *net exports*

? Контрольні запитання і завдання

1. Який найзагальніший показник обсягу національного виробництва?
2. Як називають врахування вартісної величини проміжних товарів і послуг у валовому внутрішньому продукті?

ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

3. Чи завжди сукупні видатки у національній економіці дорівнюють сукупному доходу?
4. Чи належить до чистих інвестицій заміна зношеного верстата новим?
5. Чому у ВВП не враховують продажу вживаних речей?
6. Які основні компоненти обчислення ВВП за розподільним методом?
7. Чи в Україні розширюються масштаби натуральної економіки?
8. Як зміна запасів у національній економіці впливає на ВВП?
9. У чому полягає різниця між ВВП і ВНП?
10. Як визначають величину національного доходу?
11. Як обчислюють ланцюгові темпи приросту ВВП?
12. Які складники ін'єкцій та витікань у національній економіці?

⇒ **Впишіть номер визначення кожного терміна**

№	Термін	Визначення	№
	1. <i>реальний ВВП</i>	1. Різниця між фактичним і природним ВВП	
	2. <i>подвійний рахунок</i>	2. Товари і послуги, які використовують для подальшого оброблення чи перероблення.	
	3. <i>економічна територія</i>	3. Видатки фірм на закупівлю машин, устаткування, інструментів, виробничих будівель тощо.	
	4. <i>ВВП-розрив</i>	4. Величина валового внутрішнього продукту за природної норми безробіття.	
	5. <i>чисті інвестиції</i>	5. Валовий внутрішній продукт, обчислений у постійних цінах.	
	6. <i>державні закупівлі товарів і послуг</i>	6. Ринкова вартість усіх кінцевих товарів і послуг, вироблених у межах економічної території країни протягом певного періоду часу, – як правило, року.	
	7. <i>тіньова економіка</i>	7. Валовий внутрішній продукт, обчислений у поточних ринкових цінах.	

ТЕМА 5

№	Термін	Визначення	№
	8. <i>інвестиційні видатки</i>	8. Товари і послуги, які купують для споживання, а не для перепродажу чи подальшого перероблення.	
	9. <i>проміжні товари і послуги</i>	9. Введення вартостей проміжних товарів і послуг у валовий внутрішній продукт.	
	10. <i>додана вартість</i>	10. Різниця між вартістю вироблених фірмою товарів і послуг та вартістю сировини і матеріалів, що придбані у постачальників (інших фірм).	
	11. <i>валові інвестиції</i>	11. Видатки домогосподарств на купівлю товарів тривалого й короткострокового вжитку та на оплату послуг.	
	12. <i>споживчі видатки</i>	12. Видатки уряду та місцевих органів влади на купівлю кінцевих продуктів і на наймання працівників у державний сектор.	
	13. <i>кінцеві товари і послуги</i>	13. Територія, на яку поширюються повноваження уряду країни і в межах якої людські ресурси та інші фактори виробництва, товари і гроші можуть вільно переміщуватися.	
	14. <i>номінальний ВВП</i>	14. Незареєстрована економічна діяльність.	
	15. <i>природний ВВП</i>	15. Усі вироблені упродовж року капітальні блага, що заміщують зношені та становлять приріст капіталу у національній економіці.	
	16. <i>валовий внутрішній продукт (ВВП)</i>	16. Приріст капіталу понад його зношення в національній економіці за певний період часу, як правило, за рік.	
	17. <i>витікання</i>	17. Будь-яке доповнення до споживчих видатків на купівлю продукції, вироблену всередині країни.	

ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

№	Термін	Визначення	№
	<i>18. валовий національний продукт</i>	18. Вартість річного обсягу кінцевих товарів і послуг, вироблених із ресурсів, що належать резидентам країни, незалежно від того, де ці ресурси застосовуються у національній економіці чи за кордоном.	
	<i>19. макроекономічна пропорція</i>	19. Сума усіх факторних доходів резидентів.	
	<i>20. національний дохід</i>	20. Будь-яке витрачання доходу не для купівлі вироблених у країні кінцевих товарів та послуг.	
	<i>21. ін'єкції</i>	21. Рівність та збалансованість між окремими параметрами національної економіки.	

Choose a definition for each key term

№	A term	A definition	№
	<i>1. inventories</i>	1. Estimate of the amount of capital worn out or used up (consumed) in producing the gross domestic product; also called depreciation.	
	<i>2. per capita GDP</i>	2. The total market value of all final goods and services produced within a country in 1 year.	
	<i>3. value added</i>	3. Goods which have been produced but are still unsold.	
	<i>4. final goods and services</i>	4. Gross domestic product per person.	
	<i>5. consumption of fixed capital</i>	5. The market value of a firm's output less the value of the inputs which it has purchased from others.	
	<i>6. gross domestic product (GDP)</i>	6. Goods and services which have been purchased for final use and not for resale or further processing or manufacturing.	

ТЕМА 5

№	A term	A definition	№
	7. <i>personal income</i>	7. Personal income less personal taxes; income available for personal consumption expenditures and personal saving.	
	8. <i>disposable income</i>	8. All income received by households whether earned or unearned (transfer payments).	

■ **Задачі**

- ❶ Реальний ВВП у базовому році становив 200 млрд грн. Номінальний ВВП у поточному році збільшився до 280 млрд грн. Рівень цін за цей період зріс на 25 %. Визначте абсолютний приріст реального ВВП у поточному році.

- ❷ Нижче перелічено компоненти валового внутрішнього продукту Багатії за певний рік (млрд грн):

<i>Особисті видатки на споживання</i>	50
<i>Чисті інвестиції</i>	6
<i>Державні закупівлі товарів і послуг</i>	20
<i>Рента</i>	3
<i>Прибуток акціонерних підприємств</i>	10
<i>Відрахування на споживання капіталу</i>	16
<i>Процент</i>	8
<i>Непрямі податки на бізнес</i>	4
<i>Заробітна плата</i>	42
<i>Трансферні платежі</i>	6
<i>Доходи індивідуальних власників</i>	12
<i>Чистий експорт</i>	3

Обчисліть ВВП як суму видатків і суму доходів.

ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

---

3 Given the following national income accounting data, compute:
 a) *GDP*, b) *NDP*, and c) *NI*. All figures are in billions.

Compensation of employees	194,2
Exports of goods and services	17,8
Consumption of fixed capital	11,8
Government purchases	59,4
Indirect business taxes	14,4
Net investment	52,1
Net foreign factor income	3,9
Imports of goods and services	16,5
Personal taxes	40,5
Personal consumption expenditures	219,1

4 Suppose the real *GDP* and the population of an economy in seven different years were those shown in the next table.

- How large would the real per capita *GDP* of the economy be in each of other six years?
- What was the amount of growth in real *GDP* between year 1 and year 2?
- What was the rate of growth in real *GDP* between year 3 and year 4?

Year	Population, millions	Real <i>GDP</i> , billions of dollars	Per capita real <i>GDP</i>
1	30	9	300
2	60	24	
3	90	45	
4	120	66	
5	150	90	
6	180	99	
7	210	105	

**ДРУГЕ
заняття**

1. **Показники рівня зайнятості:**
  - а) зайняті і безробітні. Рівень безробіття;
  - б) повна зайнятість. Види безробіття;
  - в) природна норма безробіття.
2. **Показники рівня цін:**
  - а) індекс споживчих цін (ІСЦ);
  - б) дефлятор ВВП;
  - в) зведення номінального до реального ВВП. Інфлювання і дефлювання.
3. **Платіжний баланс як основний показник зовнішньоекономічної діяльності держави:**
  - а) підрозділи платіжного балансу. Кредит і дебет. Чисте придбання активів і чисте прийняття зобов'язань;
  - б) розділи платіжного балансу. Класифікація статей платіжного балансу;
  - в) взаємозв'язок рахунків платіжного балансу. Стандартна і аналітична форми презентації платіжного балансу;
  - г) інші показники зовнішньоекономічної діяльності держави.

 Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. Львів, Апріорі, 2022 – С. 170-189.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – Львів, Апріорі, 2021. – С.212-231.
3. Панчишин С. М. Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002. – С. 16-27.
4. Економічна теорія: практикум (тести і задачі) / За ред. О. Ватаманюка. – Львів: Інтелект-Захід, – 2010. – С. 108.

 Українсько-англійський словник ужитих термінів

баланс поточного рахунку –
balance on current account

баланс товарів і послуг – *balance
on goods and services*

портфельні інвестиції – *foreign
portfolio investment*

поточний рахунок – *current
account*

безробітні – *unemployed*
 вартість життя – *cost of living*
 вартість споживчого кошика –
basket's cost
 вимірювання інфляції –
measurement of inflation
 дебет – *debts*
 дефлювання – *deflating*
 дефлятор ВВП – *GDP-deflator*
 доросле населення – *adult*
population
 економічна вага – *economic*
importance
 економічний добробут – *economic*
well-being
 експорт товарів – *merchandise*
export
 експортні операції – *export*
transactions
 загальний рівень цін – *general*
price level
 зайняті – *employed*
 зароблений дохід – *earned income*
 зневірені працівники –
discouraged workers
 індекс споживчих цін – *consumer*
price index (CPI)
 коефіцієнт участі у робочій силі
 – *labor force participation rate*
 кредит – *credits*
 обсяг продукції на одну особу –
per capita output
 повна зайнятість – *full*
employment
 попит на працю – *demand for*
labor

природна норма безробіття –
natural rate of unemployment
 пропозиція праці – *supply of*
labor
 прямі інвестиції – *foreign direct*
investment
 рівень безробіття –
unemployment rate
 рівень інфляції – *inflation rate*
 робоча сила – *labor force*
 споживчий кошик – *market basket*
 статистичні розбіжності –
statistical discrepancy
 структурне безробіття –
structural unemployment
 суспільний добробут – *social*
welfare
 ті, що не належать до робочої
 сили – *not in labor force*
 товари (у платіжному балансі) –
merchandise
 фрикційне безробіття – *frictional*
unemployment
 циклічне безробіття – *cyclical*
unemployment
 чисте придбання активів – *net*
acquisition of assets
 чисте прийняття зобов'язань – *net*
incurrence of liabilities
 чисті іноземні факторні доходи –
net foreign factor income
 частково зайняті – *part-time*
employed
 чорний ринок – *black market*

? Контрольні запитання і завдання

1. Які основні показники рівня зайнятості в країні?
2. Чому виникає структурне безробіття в економіці?
3. Чи кожна доросла людина, яка не має роботи, є безробітною?
4. Чому структурне безробіття триваліше за фрикційне?
5. Чи змінюється з перебігом часу природна норма безробіття?

ТЕМА 5

6. Які відмінності між ІСЦ та дефлятором ВВП?
7. Коли номінальний і реальний ВВП дорівнюють один одному?
8. За яких умов платіжний баланс є активним?
9. Що відображає стаття платіжного балансу «Статистичні розбіжності» («Помилки і упушення»)»?
10. Які основні розділи платіжного балансу?
11. У чому полягає певна слабина індексів цін Леспейреса?
12. Які операції відображають у статті платіжного балансу «Інші інвестиції»?

☞ **Впишіть номер визначення кожного терміна**

№	Термін	Визначення	№
	1. інфлювання	1. Такі інвестиції, коли іноземний інвестор володіє десятьма і більше відсотками звичайних акцій акціонерного товариства.	
	2. резервні активи	2. Міжнародна інвестиційна позиція країни, коли зобов'язання резидентів решті світу перевищують їхні активи за кордоном.	
	3. прями інвестиції	3. Різниця між доходами, отриманими резидентами країни за кордоном, і доходами, які виплачені у країні нерезидентам.	
	4. односторонні перекази	4. Міжнародна грошова одиниця, яка існує у вигляді записів на рахунках країн-членів МВФ.	
	5. дефлювання	5. Суворо визначені активи, що перебувають у власності або під контролем центрального банку.	
	6. економічна вага	6. Зовнішньоекономічні операції, що не супроводжуються зустрічним потоком цінностей, а є просто одностороннім безкоштовним переданням товарів чи наданням неоплатних послуг.	
	7. чистий кредитор	7. Підрозділ платіжного балансу, в якому відображають відплив за межі країни цінностей, які компенсуються зворотним потоком цінностей до країни.	
	8. кредит	8. Золотий запас країни.	

ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

№	Термін	Визначення	№
	<i>9. чистий боржник</i>	9. Визначення реального валового внутрішнього продукту зменшенням грошової вартості ВВП.	
	<i>10.дебет</i>	10.Індекс цін Леспейреса, обчислений для незмінного кошика товарів і послуг.	
	<i>11.СПЗ (спеціальні права запозичення)</i>	11.Визначення реального валового внутрішнього продукту збільшенням грошової вартості ВВП.	
	<i>12. чисті факторні доходи</i>	12.Індекс цін Пааше, обчислений для набору товарів і послуг, що входять до ВВП країни.	
	<i>13. поточний рахунок</i>	13.Систематизований запис усіх міжнародних операцій резидентів країни з нерезидентами за певний відтинок часу, – як правило, як рік.	
	<i>14. платіжний баланс</i>	14.Міжнародна інвестиційна позиція країни, коли зовнішні активи резидентів країни перевищують їхні зобов'язання решті світу.	
	<i>15. монетарне золото</i>	15.Частка видатків на товар або послугу в сукупних споживчих видатках бюджету типової міської сім'ї.	
	<i>16. індекс споживчих цін</i>	16.Основний розділ платіжного балансу, в якому записано статистичні дані про рух між країною та рештою світу реальних ресурсів – товарів, послуг та доходів.	
	<i>17. дефлятор ВВП</i>	17.Підрозділ платіжного балансу, в якому відображають надходження в країну від нерезидентів цінностей, що компенсується відпливом цінностей за межі країни.	
	<i>18. безробітні</i>	18. Особи, що не мають роботи, але активно її шукають, а також ті, хто тимчасово увільнений і чекає виклику на роботу.	
	<i>19.повна зайнятість</i>	19. Відсоток робочої сили, не зайнятої у конкретний момент часу.	

ТЕМА 5

№	Термін	Визначення	№
	20. <i>робоча сила</i>	20. Загальна кількість осіб, які працюють, є безробітними та активно шукають роботу.	
	21. <i>природна норма безробіття</i>	21. Рівень зайнятості, за якого немає циклічного безробіття.	
	22. <i>коефіцієнт участі в робочій силі</i>	22. Відношення робочої сили до дорослого населення країни або населення у працездатному віці.	
	23. <i>ті, що не належать до робочої сили</i>	23. Частина дорослого населення, яка зайнята в домашньому господарстві, перебуває на пенсії, не працює внаслідок інвалідності або у зв'язку з навчанням.	
	24. <i>рівень безробіття</i>	24. Рівень безробіття за повної зайнятості.	

Choose a definition for each key term

№	A term	A definition	№
	1. <i>natural rate of unemployment</i>	1. The unemployment rate occurring when there is no cyclical unemployment and the economy is achieving its natural output.	
	2. <i>labor force</i>	2. The total number of workers, including both the employed and the unemployed.	
	3. <i>unemployment rate</i>	3. The percentage of those in the labor force who do not have jobs.	
	4. <i>consumer price index (CPI)</i>	4. Anything of monetary value owned by a firm or individual.	
	5. <i>international balance of payment</i>	5. An index which measures the price of a fixed “market basket” of some 300 goods and services bought by a “typical” consumer.	
	6. <i>GDP-deflator</i>	6. The ratio of nominal GDP to real GDP.	

ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

	7. <i>asset</i>	7. A summary of all the transactions which took place between the individuals, firms and government units of one nation and those in all other nations during a year.	
--	-----------------	---	--

▣ **Задачі**

- ❶ Використайте наведені дані для Багатії, щоб обчислити: а) кількість робочої сили у 2020 р. і 2021 р.; б) рівень безробіття у 2020 р. і 2021 р.; в) якщо природна норма безробіття становить 6,5 %, то яким є циклічне безробіття у 2020 р. та 2021 р.?

Показник, млн	2020	2021
Населення	46,4	46,0
Кількість зайнятих	20,9	20,6
Кількість безробітних	2,2	2,4

- ❷ У гіпотетичній економіці виробляють і споживають лише три блага – хліб, джинси і книги. У таблиці наведено дані про їхню кількість і ціну (за одиницю) за два роки. Взявши 2010 рік за базовий, обчисліть для кожного з років такі показники:
а) номінальний і реальний ВВП;
б) індекс споживчих цін і дефлятор ВВП.

Благо	2010 рік		2022 рік	
	ціна, грн	кількість	ціна, грн.	Кількість
Хліб	5	500 000	7	400 000
Джинси	400	6 000	800	8 000
Книги	50	15 000	75	18 000

- 3 Економіку Багатії характеризують такі параметри:
- експорт товарів становить 850;
  - імпорт товарів становить 820;
  - резиденти Багатії отримують доходи від закордонних інвестицій у сумі 20;
  - видатки резидентів Багатії на міжнародний туризм 350;
  - доходи Багатії від міжнародного туризму дорівнюють 280;
  - Багатія виплачує іноземним інвесторам доходи на фактори виробництва у сумі 200;
  - перекази капіталу, отримані резидентами Багатії 1;
  - перекази капіталу резидентами Багатії нерезидентам 2;
  - прямі інвестиції нерезидентів в економіку Багатії 200;
  - прямі інвестиції резидентів Багатії за кордоном 220.

Обчисліть:

- сальдо поточного рахунку;
- чисте кредитування(чисте запозичення).

Тема 6

ГРОШІ І ВАЛЮТА

ПЕРШЕ заняття

1. **Грошова система. Кількість грошей у національній економіці:**
  - а) суть грошової системи та її основні складники. Еволюція грошей;
  - б) вимірювання кількості грошей в економіці. Грошові агрегати;
  - в) процентна ставка та її види. Номінальна і реальна процентна ставка. Рівняння Фішера.
2. **Попит на гроші:**
  - а) попит на гроші для операцій. Кількісне рівняння обміну. Реальний попит на гроші;
  - б) попит на гроші як активи. Залежність між процентною ставкою та попитом на гроші як активи;
  - в) сукупний попит на гроші та його крива.
3. **Пропозиція грошей. Рівновага на грошовому ринку:**
  - а) величина пропозиції грошей. Знаряддя центрального банку для зміни пропозиції грошей у національній економіці;
  - б) рівновага на ринку грошей. Коливання процентної ставки;
  - в) вплив зміни пропозиції грошей та зміни доходу на рівноважну процентну ставку.

Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. Львів, Апріорі, 2022 – С. 190-208.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – Львів, Апріорі, 2021 – С. 232-248.
3. Манків Грегори Н. Макроекономіка / Наукова ред. перекладу С. Панчишина. – К.: Основи, 2000 – С. 183-203.
4. Макконнелл Кемпбел Р., Брю Стенлі Л. Макроекономіка / Наук. ред. перекладу Тяня Панчишина. – Львів: Просвіта, 1997 – С. 315-339.

5. Панчишин С. М. Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002. – С. 60-70.
6. Економічна теорія: практикум (тести і задачі) / За ред. О. Ватаманюка. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010. – С. 126-137.

 Українсько-англійський словник ужитих термінів

білонні гроші –
token money
 вартість грошей – **value of money**
 внутрішня вартість – **intrinsic value**
 грошова база – **money base**
 девальвація – **devaluation**
 законний платіжний засіб –
legal tender
 засіб обміну – **medium of exchange**
 кількісна теорія грошей –
quantity theory of money
 кількісне рівняння обміну –
quantity equation of exchange
 майже гроші – **near money**
 міра вартості – **unit of account**
 монетарна економіка – **monetary economy**
 нагромадження вартості
 (багатства) – **store of value**
 нерозмінні паперові гроші – **fiat money**
 номінальна процентна ставка –
nominal interest rate
 попит на гроші для операцій
 (операційний попит на гроші)
transaction demand for money

попит на гроші як активи – **asset demand for money**
 реальна процентна ставка – **real interest rate**
 реальні грошові залишки – **real money balances**
 рівноважна процентна ставка –
equilibrium interest rate
 сукупний попит на гроші – **total demand for money**
 товарні гроші – **commodity money**
 фінансові посередники –
financial intermediaries
 швидкість обігу грошей – **velocity of money**

? Контрольні запитання і завдання

1. Які основні визначники рівня процентної ставки?
2. Від яких чинників залежить попит на гроші для операцій?
3. Хто і якими методами регулює пропозицію грошей у національній економіці?
4. Яка є залежність між номінальним ВВП та попитом на гроші для операцій?
5. Як центральний банк може змінювати пропозицію грошей у національній економіці?
6. Що таке реальні грошові залишки?
7. Що розуміють під грошовою системою?
8. Які основні показники загальної кількості грошей у національній економіці?
9. Що відображає процентна ставка?
10. Що повідомляє ліва частина кількісного рівняння обміну?
11. Які типи грошових систем розрізняють економісти?
12. З якими чинниками пов'язане коливання рівноважних значень процентної ставки?

 Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	<i>1. реальна процентна ставка</i>	1. Кількість грошей, яка наявна у національній економіці на певний момент часу.	
	<i>2. пропозиція грошей</i>	2. Кількість разів, яку гривня або інша національна грошова одиниця витрачається за рік на придбання кінцевих товарів і послуг.	
	<i>3. реальні грошові залишки</i>	3. Різниця між номінальною процентною ставкою і рівнем інфляції.	
	<i>4. операційний попит на гроші</i>	4. Кількість товарів і послуг, яку можна купити за певну номінальну кількість грошей.	
	<i>5. швидкість обігу грошей</i>	5. Процентна ставка, яка не скоригована на інфляцію.	

ТЕМА 6

№	Термін	Визначення	№
	<i>6. номінальна процентна ставка</i>	6. Загальна кількість грошей, якою економічні суб'єкти хочуть володіти для здійснення ділових операцій та нагромаджувати у вигляді активів.	
	<i>7. сукупний попит на гроші</i>	7. Попит на гроші, пов'язаний з обслуговуванням усіх ділових операцій в економіці.	
	<i>8. норма резервування</i>	8. Купівля-продаж центральним банком державних цінних паперів.	
	<i>9. облікова ставка</i>	9. Процентна ставка, за якої попит на гроші і пропозиція грошей дорівнюють одне одному.	
	<i>10. операції на відкритому ринку</i>	10. Показники загальної кількості грошей у національній економіці.	
	<i>11. грошові агрегати</i>	11. Відсоток депозитів, який комерційні банки повинні тримати в центральному банку у вигляді обов'язкових резервів.	
	<i>12. пастка ліквідності</i>	12. Процентна ставка, за якою центральний банк надає позики комерційним банкам.	
	<i>13. процентна ставка ex post</i>	13. Економічна ситуація, за якої попит на гроші не має обмежень з боку процентної ставки.	
	<i>14. процентна ставка ex ante</i>	14. Фактична реальна процентна ставка.	
	<i>15. рівноважна процентна ставка</i>	15. Реальна процентна ставка, яку позичальник і позикодавець очікують у момент надання позики.	

Choose a definition for each key term

№	A term	A definition	№
	<i>1. real interest rate</i>	1. The amount of money people want to hold as a store of value.	
	<i>2. discount rate</i>	2. The amount of money people want to hold for use as a medium of exchange (to make payments), and which varies directly with a nominal GDP.	
	<i>3. interest rate</i>	3. The interest rate corrected for the effects of inflation.	
	<i>4. real money balances</i>	4. The interest rate on the loans that a central bank makes to banks.	
	<i>5. asset demand for money</i>	5. The quantity of money expressed in terms of the quantity of goods and services it can buy; the quantity of money divided by the price level (M/P).	
	<i>6. transactions demand for money</i>	6. The rate of exchange of one nation's currency for another nation's currency.	
	<i>7. exchange rate</i>	7. The ratio of the interest payment to the amount borrowed.	

■ **Задачі**

- 1) Номінальна пропозиція грошей становить 600 млрд грн. Дефлятор ВВП дорівнює 2. Швидкість обігу грошей становить 3, попит на гроші як активи заданий рівнянням:

$$(M/P)=100 - 4000r$$

Визначте:

- 1) Рівноважну процентну ставку, якщо номінальний ВВП становить 1800 млрд грн;
  - 2) як зміниться рівноважна процентна ставка, якщо внаслідок стимулювальної політики центрального банку номінальна пропозиція грошей збільшиться на 100 млрд грн.
- 2) In the country of Ukr, the velocity of money is constant. Real *GDP* grows by 5 percent per year, the money stock grows by 14 percent per year, and the nominal interest rate is 11 percent. What is the real interest rate?

**ДРУГЕ
заняття**

- 1. Валюта та види валютних курсів:**
  - а) суть валюти і види валют. Валютний курс;
  - б) номінальні і реальні валютні курси. Європейське та британське числення валютного курсу;
  - в) вплив реального валютного курсу на експорт та імпорт країни.
- 2. Ефективний номінальний обмінний курс:**
  - а) суть та методика обчислення ефективного номінального обмінного курсу;
  - б) плаваючий валютний курс. Попит на валюту і пропозиція валюти. Чинники, що впливають на динаміку плаваючого валютного курсу;
  - в) фіксований валютний курс.
- 3. Міжнародні системи валютних курсів:**
  - а) валютні курси за золотого стандарту;
  - б) регульовано-фіксовані валютні курси в Бретон-Вудській системі;
  - в) вільне і кероване плавання валютних курсів у Ямайській системі. Аргументи на користь та проти плавання валютних курсів.

 Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. Львів, Апріорі, 2022 – С. 209-228.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – Львів, Апріорі, 2021 – С. 232-248.
3. Манків Грегорі Н. Макроекономіка / Наукова ред. перекладу С. Панчишина. – К.: Основи, 2000 – С. 183-203.
4. Макконнелл Кемпбел Р., Брю Стенлі Л. Макроекономіка / Наук. ред. перекладу Тяня Панчишина. – Львів: Просвіта, 1997 – С. 315-339.

5. Панчишин С. М. Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002. – С. 60-70.
6. Економічна теорія: практикум (тести і задачі) / За ред. О. Ватаманюка. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010. – С. 126-137.

 Українсько-англійський словник ужитих термінів

валюта – *currency*
 валютний курс – *exchange rate*
 вільно конвертована валюта –
truly convertible currency
 гнучкий валютний курс – *flexible*
exchange rate
 закон однієї ціни – *law of one*
price
 знецінення (про валюту) –
depreciation
 кероване плавання валютних
 курсів – *managed floating*
exchange rate
 Міжнародний валютний фонд –
International Monetary Fund
 м'яка валюта – *soft currency*
 паритет купівельної
 спроможності – *purchasing*
power parity
 перестрибування
 валютного курсу – *exchange*
rate overshooting
 підвищення обмінного курсу –
exchange rate appreciation
 поцінування (про валюту) –
appreciation
 реальний обмінний курс –
real exchange rate

ревалюація (про валюту) –
revaluation
 резервні активи – *reserve assets*
(official reserves)
 «спільне плавання» – *joint*
floating
 спеціальні права запозичення –
Special Drawing Rights
 тверда валюта – *hard currency*
 фіксований валютний курс –
fixed exchange rate
 фінансові посередники –
financial intermediarie

? Контрольні запитання і завдання

1. Як зниження курсу національної валюти впливає на стан торговельного балансу?
2. Що розуміють під ефективним номінальним обмінним курсом?
3. Які основні чинники впливають на плаваючий валютний курс?
4. Які переваги і слабини плаваючих валютних курсів?
5. Якими ознаками характеризувалась Бреттон-Вудська валютна система?
6. Хто здійснює попит на валюту країни?
7. Який взаємозв'язок є між динамікою курсу валюти та попитом на неї?
8. Що мають нині на увазі, коли кажуть: країна девальвувала свою валюту?
9. Яка є залежність між реальним і номінальним валютним курсом?
10. Які причини краху Бреттон-Вудської валютної системи?
11. Які складники золотовалютних резервів країни?
12. Чи можливе повернення до світової валютної системи з фіксованими обмінними курсами?

 Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	<i>1. номінальний валютний курс</i>	1. Визначення кількості національної валюти, потрібної для купівлі одиниці іноземної валюти.	
	<i>2. демонетизація</i>	2. Визначення кількості іноземної валюти, яка потрібна для купівлі одиниці національної валюти.	
	<i>3. ефективний номінальний обмінний курс</i>	3. Припинення виконання золотом функцій грошей.	
	<i>4. спільне плавання</i>	4. Відносна ціна товарів, що вироблені у двох країнах.	

ТЕМА 6

№	Термін	Визначення	№
	<i>5. плаваючий валютний курс</i>	5. Обмінний курс, котрий формується в ході взаємодії попиту і пропозиції на валютних ринках.	
	<i>6. фіксований валютний курс</i>	6. Середньозважене значення індексів двосторонніх номінальних обмінних курсів національної валюти країни стосовно валют її торговельних партнерів за певний період.	
	<i>7. монетний паритет</i>	7. Незмінна ціна купівлі та продажу національної валюти за іноземну валюту, встановлена центральним банком країни.	
	<i>8. „тверде” прив’язування</i>	8. Встановлення центральним банком нижчого курсу національної валюти за фіксованого обмінного курсу	
	<i>9. валюта</i>	9. Плаваючі валютні курси, що встановлюються на валютному ринку у процесі взаємодії попиту і пропозиції під впливом валютної політики держави.	
	<i>10. Ямайська система</i>	10. Встановлення центральним банком вищого курсу національної валюти за фіксованого обмінного курсу.	
	<i>11. ревальвація</i>	11. Втручання центрального банку країни в процес формування валютного курсу.	
	<i>12. золотий стандарт</i>	12. Співвідношення золотого вмісту грошових одиниць.	
	<i>13. девальвація</i>	13. Відносна ціна валют двох країн.	
	<i>14. регульовані валютні курси</i>	14. Той самий товар не може одночасно продаватися в різних місцях за різними цінами.	
	<i>15. реальний валютний курс</i>	15. Грошова одиниця країни.	

№	Термін	Визначення	№
	<i>16. закон однієї ціни</i>	16. Міжнародна валютна система з практично фіксованими валютними курсами, що встановлювались на основі монетного паритету.	
	<i>17. банківські інтервенції</i>	17. Встановлення меж коливань курсів валют кількох країн.	
	<i>18. європейське числення валютного курсу</i>	18. Міжнародна валютна система з незалежним або керованим плаванням валют.	
	<i>19. британське числення валютного курсу</i>	19. Зміна курсу валюти країни на ту саму величину, на яку змінився курс базової валюти	

Choose a definition for each key term

№	A term	A definition	№
	<i>1. depreciation</i>	1. The international monetary system in which adjustable pegs were employed and gold and the dollar were used as international monetary reserves.	
	<i>2. Bretton Woods system</i>	2. A decrease in the value of a currency measured in terms of other currencies.	
	<i>3. real exchange rate</i>	3. An increase in the value of a currency measured in terms of other currencies.	
	<i>4. appreciation</i>	4. The rate at which people can trade the goods and services of one country for those of another country.	
	<i>5. nominal exchange rate</i>	5. The theory that a unit of a country's currency should buy the same quantity of goods in all countries.	
	<i>6. purchasing-power parity</i>	6. The rate at which people can trade one currency for another currency	

▣ **Задачі**

- 1 У таблиці наведено шкалу попиту на гривні:

Ціна долара, гривень	30	31	32	33	34	35	36	37
Величина попиту на гривні, млн	65	70	75	80	85	90	95	100

Уряд України запроваджує фіксований валютний курс на рівні: 1 дол. = 36 гривень. Величина пропозиції гривень за цього курсу дорівнює 90 млн. Чи повинен Національний банк України у цьому випадку купувати чи продавати гривні. Якщо так, то на яку суму?

- 2 You read in a newspaper that the nominal interest rate is 7 percent per year in Canada and 5 percent per year in the United States. Suppose that the real interest rates are equalized in the two countries and that purchasing power parity holds.

a. Using the Fisher equation, what can you infer about expected inflation in Canada and in the United States?

What can you infer about the expected change in the exchange rate between the Canadian dollar and the US dollar?

ВИРОБНИЦТВО, СПОЖИВАННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

**ПЕРШЕ
заняття**

1. **Виробництво національного доходу:**
  - а) фактори виробництва національного доходу. Виробнича функція;
  - б) показники ефективності використання основних факторів виробництва;
  - в) чинники, що визначають величину національного доходу.
2. **Функціональний розподіл національного доходу:**
  - а) підходи до функціонального розподілу національного доходу;
  - б) граничний продукт(продуктивність) фактора виробництва як принцип розподілу національного доходу між власниками виробничих ресурсів;
  - в) виробнича функція Коба-Дугласа. Взаємозв'язок граничної і середньої продуктивності фактора.
3. **Особистий розподіл національного доходу:**
  - а) особисті та використовувані доходи. Інструменти розподілу і перерозподілу доходів;
  - б) диференціація доходів домогосподарств та її показники. Крива Лоренца. Децильний коефіцієнт. Коефіцієнт Джині;
  - в) виробництво національного доходу, його розподіл і перерозподіл у різних групах країн та в Україні.

 Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. Львів, Априорі, 2022 – С. 229-242.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / За ред. С. Панчишина і П. Острроверха. –Львів, Априорі, 2021. – С. 273-308.
3. Панчишин С.М. Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002. – С. 28-49.
4. Економічна теорія: практикум (тести і задачі) / За ред. О. Ватаманюка. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010. – С. 119-125.

виробнича функція – *production function*
 виробнича функція Коба-Дугласа – *the Cobb-Douglas production function*
 витрати на капітал – *capital cost*
 витрати на працю – *labor cost*
 граничний продукт капіталу – *marginal product of capital (MPK)*
 граничний продукт праці – *marginal product of labor (MPL)*
 додатковий виторг – *extra revenue*
 конкурентна фірма – *competitive firm*
 крива Лоренца – *Lorenz curve*
 нахил виробничої функції – *the slope of production function*
 незайнятість – *joblessness*
 особа, що не схильна до ризику – *a risk-averse person*
 особистий розподіл доходів – *personal distribution of income*
 очікувана віддача на альтернативні активи – *expected return on alternative assets*
 постійна віддача від масштабу – *constant returns to scale*
 причини нерівності доходів – *causes of income inequality*
 реальна заробітна плата – *real wage*
 реальний щогодинний виробіток на зайнятого – *real output per worker per hour*
 рівень бідності – *poverty rate*
 розподіл національного доходу – *distribution of national income*

середня продуктивність капіталу – *average capital productivity*
 середня продуктивність праці – *average labor productivity*
 спадна віддача від масштабу – *decreasing returns to scale*
 ступінь невизначеності і ризику – *degree of uncertainty and risk*
 ступінь нерівності в розподілі доходів – *degree of inequality in the distribution of income*
 фактор виробництва – *factor of production*
 функціональний розподіл доходів – *functional distribution of income*
 ціни факторів виробництва – *factor prices*

? Контрольні запитання і завдання

1. Які чинники найвагомніше впливають на продуктивність праці?
2. Доки конкурентній фірмі вигідно наймати працівників?
3. Як впливає збільшення обсягу капіталу на граничний продукт праці?
4. Які основні показники ефективності використання факторів виробництва?
5. Що відображає крива Лоренца і яка методика її побудови?
6. Коли виробничій функції притаманна спадна віддача від масштабу?
7. Від яких чинників залежить кількість відпрацьованих людино-годин у національній економіці?
8. Який взаємозв'язок між граничною і середньою продуктивністю фактора у виробничій функції Коба-Дугласа?
9. Які причини нерівномірного розподілу доходів між домогосподарствами?
10. За допомогою яких інструментів держава може зменшувати нерівність в розподілі доходів?
11. У чому суть дилеми: економічна ефективність або соціальна справедливість?
12. У яких країнах найбільші розриви в доходах різних груп населення?

⇒ Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. <i>граничний продукт праці</i>	1. Додатковий обсяг продукції, який отримують від застосування додаткової одиниці капіталу за незмінної кількості інших факторів.	

ТЕМА 7

№	Термін	Визначення	№
	2. <i>функціональний розподіл доходів</i>	2. Зростання обсягу продукції на той самий відсоток, на який зросли всі фактори виробництва.	
	3. <i>продуктивність праці</i>	3. Розподіл національного доходу між власниками факторів виробництва.	
	4. <i>капіталовіддача (фондовіддача)</i>	4. Обсяг національного продукту чи доходу в розрахунку на одного зайнятого.	
	5. <i>постійна віддача від масштабу</i>	5. Додатковий обсяг продукції, який отримують від застосування додаткової одиниці праці за незмінної кількості інших факторів.	
	6. <i>граничний продукт капіталу</i>	6. Величина валового внутрішнього продукту або національного доходу, що припадає на гривню основного капіталу.	
	7. <i>енергомісткість</i>	7. Відношення кількості спожитої у виробництві енергії до виготовленої продукції.	
	8. <i>особистий розподіл доходів</i>	8. Неоднаковий рівень доходів домогосподарств або працівників.	
	9. <i>диференціація доходів</i>	9. Розподіл національного доходу між домогосподарствами.	
	10. <i>децильний коефіцієнт</i>	10. Графічне зображення ступеня нерівномірності розподілу доходу в національній економіці.	
	11. <i>крива Лоренца</i>	11. Відношення площі фігури, яку утворюють бісектриса і крива Лоренца, до площі трикутника утвореного бісектрисою, горизонтальною віссю та правою ординатою.	

ВИРОБНИЦТВО, СПОЖИВАННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

№	Термін	Визначення	№
	<i>12. коефіцієнт Джині</i>	12. Відношення між середніми доходами 10 % найбільш високооплачуваних громадян і середніми доходами 10 % найменш забезпечених.	
	<i>13. матеріаломісткість</i>	13. Заробітна плата, що виражена в одиницях продукції	
	<i>14. ціна фактора</i>	14. Величина витрат матеріальних ресурсів у розрахунку на одиницю виробленої продукції	
	<i>15. реальна заробітна плата</i>	15. Сума грошей, яку платять за фактор виробництва	

Choose a definition for each key term

№	A term	A definition	№
	<i>1. marginal product of labor</i>	1. The mathematical relationship showing how the quantities of the factors of production determine the quantity of goods and services produced.	
	<i>2. production function</i>	2. The amount of extra output produced when the labor input is increased by one unit.	
	<i>3. functional distribution of income</i>	3. The manner in which the economy's disposable income is divided among different households.	
	<i>4. personal distribution of income</i>	4. The manner in which national income is divided among the owners of factors of production.	

▣ **Задачі**

- ❶ Виробнича функція характеризується такими показниками:

Праця, од.	Капітал, од.	Обсяг продукції, од.
1	2	4
2	2	11
3	2	15

На скільки зменшиться граничний продукт праці, коли маса праці збільшиться від 2 до 3 одиниць.

- ❷ Consider the following production table:

Labor	Capital	Output
1000	1000	10000
2002	2000	20010

Assuming that the production function displays constant returns to scale, what is the marginal product of labor when labor and capital are both equal to 1000?

- ❸ Assume Peter, Carol, Steve, Olga, and Sophy receive incomes of 5000; 2500; 2250; 1750; 1500 *UAH* respectively. Construct and interpret a Lorenz curve for this five-person economy. What percentage of total income is received by the richest and by the poorest quintiles?

ДРУГЕ заняття

- 1. Інструментарій для аналізу споживання і заощадження:**
  - а) функція споживання і функція заощадження. Гранична схильність до споживання і до заощадження (MPC і MPS). Середня схильність до споживання і до заощадження (APC і APS). Дисконтування;
  - б) чинники споживання, не пов'язані з використовуваним доходом;
  - в) мотиви, види та рівень заощаджень у національній економіці.
- 2. Кейнсіанська функція споживання як модель поведінки споживача:**
  - а) три припущення Кейнса. Основний психологічний закон;
  - б) арифметичний запис і графічне зображення кейнсіанської функції споживання: вертикальний перетин, MPC та APC ;
  - в) загадка споживання. Динаміка середньої схильності до споживання у короткостроковому та довгостроковому періодах.
- 3. Міжчасовий вибір як модель поведінки споживача:**
  - а) суть міжчасового бюджетного обмеження та припущення для його аналізу;
  - б) міжчасова бюджетна пряма. Максимальні обсяги споживання у двох періодах;
  - в) відмінність між моделями поведінки споживача Дж. М. Кейнса та І. Фішера.

Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. Львів, Апріорі, 2022 – С. 242-263.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – Львів, Апріорі, 2021. – С. 273-308.
3. Панчишин С.М. Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002. – С. 28-49.
4. Економічна теорія: практикум (тести і задачі) / За ред. О. Ватаманюка. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010. – С. 119-125.

<p>автономне споживання – <i>autonomous consumption</i></p> <p>бюджетне обмеження – <i>budget constraint (restraint)</i></p> <p>від’ємні заощадження – <i>dissaving</i></p> <p>вічний психологічний закон – <i>fundamental psychological law</i></p> <p>гранична схильність до заощадження – <i>marginal propensity to save (MPS)</i></p> <p>гранична схильність до споживання – <i>marginal propensity to consume (MPC)</i></p> <p>загадка споживання – <i>consumption puzzle</i></p> <p>застережні заощадження – <i>precautionary saving</i></p> <p>еластичність попиту за майном – <i>wealth elasticity of demand</i></p> <p>ліквідність – <i>liquidity</i></p> <p>майбутня вартість – <i>future value</i></p> <p>менш ризиковий актив – <i>less risky asset</i></p> <p>міжчасове бюджетне обмеження – <i>intertemporal budget constraint</i></p> <p>особа, що не схильна до ризику – <i>a risk-averse person</i></p> <p>очікувана віддача на альтернативні активи – <i>expected return on alternative assets</i></p>	<p>очікування споживача – <i>consumer expectations</i></p> <p>позичкове обмеження – <i>borrowing constraint</i></p> <p>попит на активи – <i>asset demand</i></p> <p>пороговий дохід – <i>break-even income</i></p> <p>припущення(здогадки) Кейнса – <i>Keynes’s conjectures</i></p> <p>поточна вартість – <i>present value</i></p> <p>приватні заощадження – <i>private saving</i></p> <p>причини нерівності доходів – <i>causes of income inequality</i></p> <p>середня схильність до заощадження – <i>average propensity to save (APS)</i></p> <p>середня схильність до споживання – <i>average propensity to consume (APC)</i></p> <p>споживча заборгованість – <i>consumer indebtedness</i></p> <p>точка нульового заощадження – <i>break-even point</i></p> <p>функція заощадження – <i>saving function</i></p> <p>функція споживання – <i>consumption function</i></p>
--	--

? Контрольні запитання і завдання

1. Які основні положення кейнсіанської функції споживання?
2. Що відбиває міжчасове бюджетне обмеження?
3. Що відображає міжчасова бюджетна пряма?
4. Чому вартість грошей у часі не є однаковою?
5. Для чого здійснюють дисконтування?
6. Які чинники переміщують функцію споживання вгору?
7. Чому підвищення податків переміщує вниз як функцію споживання, так і функцію заощадження?
8. В яких основних активах заощаджують домогосподарства?
9. У чому суть загадки споживання?
10. Які головні чинники впливають на вибір заощадником активу?
11. У чому головна відмінність між функціями споживання Кейнса і Фішера?
12. У яких країнах найвища середня схильність до заощадження?

⇒ **Впишіть номер визначення кожного терміна**

№	Термін	Визначення	№
	<i>І.гранична схильність до заощадження</i>	1. Активи, попит на які зростає швидше, ніж майно.	

ТЕМА 7

№	Термін	Визначення	№
	<i>2. середня схильність до споживання</i>	2. Рівень використовуваного доходу, за якого домогосподарства витрачають на споживання весь свій дохід.	
	<i>3. гранична схильність до споживання</i>	3. Заощадження за рівня доходів, що нижчий від порогового.	
	<i>4. точка нульового заощадження</i>	4. Частка видатків на споживання у будь-якій зміні використовуваного доходу.	
	<i>5. вічний психологічний закон</i>	5. Зі збільшення доходу люди зазвичай у середньому збільшують своє споживання, але повільніше, ніж зростає їхній дохід.	
	<i>6. активи нижчої цінності</i>	6. Графічне зображення зв'язку між споживанням та використовуваним доходом.	
	<i>7. дисконтування</i>	7. Методика зведення майбутнього доходу до поточної вартості.	
	<i>8. функція заощадження</i>	8. Частка споживання у використовуваному доході.	
	<i>9. від'ємні заощадження</i>	9. Сума грошей сьогодні, яка створить указаний майбутній дохід за наявних процентних ставок.	
	<i>10. активи вищої цінності</i>	10. Частка заощадження у використовуваному доході.	
	<i>11. функція споживання</i>	11. Графічне зображення зв'язку між заощадженням та використовуваним доходом.	
	<i>12. поточна вартість</i>	12. Активи, попит на які зростає повільніше, ніж майно.	

ВИРОБНИЦТВО, СПОЖИВАННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

№	Термін	Визначення	№
	<i>13. середня схильність до заощадження</i>	13. Частка заощаджень у будь-якій зміні використовуваного доходудомогосподарства.	
	<i>14. загадка споживання</i>	14. Модель споживання, згідно з якою обсяг споживання головно залежить від поточного використовуваного доходу, а середня схильність до споживання зі зростанням доходу знижується.	
	<i>15. кейнсіанська функція споживання</i>	15. Суперечлива динаміка середньої схильності до споживання у короткостроковому та довгостроковому періодах.	
	<i>16. міжчасова бюджетна пряма</i>	16. Модель поведінки споживача, згідно з якою споживання визначається доходом, який індивід сподівається отримати упродовж усього свого життя.	
	<i>17. модель споживання Фішера</i>	17. Нахил лінії проведеної від початку координат до точки на функції споживання.	
	<i>18. середня схильність до споживання</i>	18. Лінія, яка показує різні комбінації обсягів споживання індивіда у двох періодах, які (обсяги) досяжні за даних рівнів його доходу.	
	<i>19. бюджетне обмеження</i>	19. Обсяг доходу споживача, що обмежує його спроможність купувати товари і послуги.	

ТЕМА 7

Choose a definition for each key term

№	A term	A definition	№
	1. <i>national saving</i>	1. Spending for consumer goods and services in excess of disposable income; the amount by which personal consumption expenditures exceed disposable income.	
	2. <i>average propensity to consume</i>	2. The limit that income places on expenditures.	
	3. <i>budget constraint</i>	3. The sum of private and public saving.	
	4. <i>diversification</i>	4. The slope of a line drawn from the origin to a point on the consumption function.	
	5. <i>dissaving</i>	5. The holding of many risky assets.	

▣ Задачі

- ❶ За використовуваного доходу 200 грн споживчі видатки становлять 180 грн, а за використовуваного доходу 250 грн – 220 грн. Запишіть кейнсіанські функції споживання і заощадження, визначте точку нульового заощадження за умови лінійного характеру зв'язку між змінними.
- ❷ Дохід домогосподарства у першому періоді становив 100000 грн, а в другому дорівнюватиме 121000 грн. Процентна ставка становить 10 %. Побудуйте бюджетну пряму. Яким буде споживання домогосподарства у другому періоді, якщо воно витратить на споживання у першому періоді 80000 грн. Заощаджень у другому періоді немає.
- ❸ If the interest rate is 10 %, what is the present value of a security that pays you \$ 1100 next year, \$ 1210 the year after, and \$ 1331 the year after that?

- ④ Steve and Andy both obey the two-period Fisher model of consumption. Steve earns 100 UAH in the first period and 100 UAH in the second period. Andy earns nothing in the first period and 210 UAH in the second period. Both of them can borrow or lend at the interest rate r .
You observe both Steve and Andy consuming 100 UAH in the first period and 100 UAH in the second period. What is the interest rate r ?

**Третє
заняття**

1. **Гіпотеза життєвого циклу та гіпотеза постійного доходу як моделі поведінки споживача:**
  - а) основні положення гіпотези життєвого циклу;
  - б) пояснення загадки споживання на підставі гіпотези життєвого циклу;
  - в) гіпотеза постійного доходу. Поточний, постійний і тимчасовий дохід.
2. **Суть та значення інвестицій. Інвестиційний процес:**
  - а) суть та види інвестицій. Капіталовкладення;
  - б) інвестиційний процес та його типи. Асиметрична інформація;
  - в) напрями аналізу інвестицій. Структура інвестицій.
3. **Неокласична модель інвестицій. Показники ефективності інвестування:**
  - а) неокласична модель інвестицій. Витрати на капітал. Реальний прибуток;
  - б) q Тобіна як показник стимулів до інвестування;
  - в) показники ефективності інвестицій у проектному аналізі. Чиста поточна вартість (NPV). Внутрішній рівень віддачі (IRR).

 Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. Львів, Апріорі, 2022 – С. 263-282.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – Львів, Апріорі, 2021. – С. 308-328.
3. Панчишин С. М. Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002. – С. 39-49.
4. Економічна теорія: практикум (тести і задачі) / За ред. О. Ватаманюка. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010. – С. 119-125.

 Українсько-англійський словник ужитих термінів

асиметрична інформація – <i>asymmetric information</i>	нестабільність інвестицій – <i>instability of investment</i>
виробничі будівлі і споруди – <i>structures</i>	нестача кредиту – <i>credit crunch</i>
витрати на капітал – <i>cost of capital</i>	постійний дохід – <i>permanent income</i>
віддача на інвестиції – <i>return on investment</i>	приріст вартості капіталу – <i>capital gain</i>
відновна вартість функціонуючого капіталу – <i>replacement cost of installed capital</i>	проблема морального ризику – <i>moral hazard problem</i>
гіпотеза життєвого циклу – <i>life-cycle hypothesis</i>	проблема несприятливого вибору – <i>adverse selection problem</i>
гіпотеза постійного доходу – <i>permanent-income hypothesis</i>	ринкова вартість функціонуючого капіталу – <i>market value of installed capital</i>
інвестиції в житлове будівництво – <i>residential investment</i>	тимчасовий дохід – <i>transitory income</i>
інвестиції в основний капітал – <i>business fixed investment</i>	фактичні інвестиції – <i>actual investment</i>
крива (функція) інвестицій – <i>investment curve (function)</i>	фінансове обмеження – <i>financial constraint</i>
курси акцій – <i>stock prices</i>	фондова біржа – <i>stock market</i>

? Контрольні запитання і завдання

1. У чому відмінність між поточним і постійним доходом?
2. Які виокремлюють типи інвестиційного процесу?
3. Що розуміють під несприятливим вибором?
4. В яких типах інвестиційного процесу усувається проблема асиметричної інформації?
5. Чому за ринково-орієнтованого інвестиційного процесу виникає проблема асиметричної інформації?
6. Що відбиває відтворювальна структура інвестицій?
7. Які основні види витрат на одиницю капіталу несе фірма?
8. Які чинники переміщують функцію інвестицій?
9. Коли фірма має стимули до інвестування (згідно з неокласичною моделлю)?

ТЕМА 7

10. Чому директивно-керований інвестиційний процес є найменш ефективним?
11. Що спричиняє нестабільність інвестицій?
12. Які слабини програмно-орієнтованого інвестиційного процесу?

⇒ **Впишіть номер визначення кожного терміна**

№	Термін	Визначення	№
	<i>1. інвестиційний процес</i>	1. Модель поведінки споживача, згідно з якою раціональні споживачі хочуть підтримувати приблизно однаковий рівень споживання протягом свого життя.	
	<i>2. несприятливий вибір</i>	2. Частина поточного доходу, яку особа не сподівається отримувати у майбутньому.	
	<i>3. асиметрична інформація</i>	3. Величина доходу, яку споживачі сподіваються отримувати у майбутньому, враховуючи своє майно та зароблений нині дохід.	
	<i>4. капіталовкладення</i>	4. Модель поведінки споживача за якою обсяг споживання залежить не від поточного доходу, а від середньої величини доходу, тобто постійного доходу.	
	<i>5. внутрішній рівень віддачі</i>	5. Графічне зображення залежності між обсягом інвестицій та процентною ставкою.	
	<i>6. чиста поточна вартість</i>	6. Неоднаковий обсяг знання, яким володіють сторони ринкової ділової операції.	
	<i>7. моральний ризик</i>	7. Відношення ринкової вартості функціонуючого капіталу до його відновної вартості.	

ВИРОБНИЦТВО, СПОЖИВАННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

№	Термін	Визначення	№
	<i>8. q Тобіна</i>	8. Проблема, яка внаслідок асиметричної інформації виникає після проведення ділової операції.	
	<i>9. функція інвестицій</i>	9. Проблема, яка внаслідок асиметричної інформації виникає до проведення ділової операції.	
	<i>10. гіпотеза життєвого циклу</i>	10. Максимальний процент, який інвестор може заплатити для мобілізації капіталовкладень.	
	<i>11. постійний дохід</i>	11. Різниця між поточною вартістю потоку майбутнього виторгу і поточною вартістю потоку майбутніх витрат на реалізацію і функціонування проекту впродовж усього циклу його життя.	
	<i>12. гіпотеза постійного доходу</i>	12. Сукупність рішень і відповідних дій, скерованих на перетворення заощаджень у інвестиції.	
	<i>13. тимчасовий дохід</i>	13. Інвестиції в основний капітал та в житлове будівництво.	

Choose a definition for each key term

№	A term	A definition	№
	<i>1. Tobin's q</i>	1. The ratio of the market value of installed capital to its replacement cost.	
	<i>2. transitory income</i>	2. Income that people expect to persist into the future.	
	<i>3. permanent income</i>	3. A problem arising when information known to one party to a contract is not known to the other party, causing the latter to incur major costs.	
	<i>4. asymmetric information</i>	4. The inequality of the information that each party to a transaction knows.	

ТЕМА 7

№	A term	A definition	№
	5. <i>adverse selection problem</i>	5. Income that people do not expect to persist into the future.	

■ **Задачі**

- ❶ Компанія купує вантажівки і надає їх в оренду іншим компаніям. Для купівлі вантажівок компанія бере позику, тому їй доводиться сплачувати процент у розмірі 30% річних. Ціни на автомобілі зростають на 8% за рік. Норма амортизації вантажівки становить 20% за рік. Компанія взяла у позику 5 млн грн і купила 10 вантажівок. Обчисліть витрати на одиницю капіталу у цій компанії.
- ❷ Given the following information, calculate Tobin's q: Let's suppose that a company has 1 million shares of stock, each at \$25. Let us suppose also that the replacement cost of its physical capital stock is \$18 million.
- Should this firm invest (net) in more physical capital?
  - Would your answer change if the replacement cost of its physical capital stock at this time was \$25 million? \$28 million?

ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

1. **Вихідні основи неокласичної моделі економічного зростання. Нагромадження капіталу і його вплив на економічне зростання:**
  - а) припущення моделі Солоу. Виробнича функція на працівника;
  - б) чинники капіталоозброєності праці;
  - в) стаціонарний обсяг капіталу. Рівень заощаджень як ключовий визначник стаціонарного обсягу капіталу;
  - г) золоте правило обсягу капіталу.
2. **Вплив збільшення населення на економічне зростання:**
  - а) погляди на взаємозв'язок народонаселення і економічного зростання;
  - б) стадії демографічного переходу;
  - в) стаціонарний стан національної економіки з урахуванням зростання населення.
3. **Взаємозв'язок науково-технічного прогресу та економічного зростання:**
  - а) ефективність праці. Стаціонарний стан за науково-технічного прогресу;
  - б) обчислення внеску факторів виробництва в економічне зростання;
  - в) закономірності економічного зростання країн у ХХ – початку ХХІ ст. Багаті і бідні країни. Класифікація країн за рівнем доходу.

 Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. Львів, Апріорі, 2022 – С. 283-313.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – Львів, Апріорі, 2021 – С. 329-358.
3. Манків Грегорі Н. Макроекономіка / Наукова ред. перекладу С. Панчишина. – К.: Основи, 2000 – С. 108-135, 136 – 148, 155 – 160.
4. Макконнелл Кемпбел Р., Брю Стенлі Л. Макроекономіка / Наук. ред. перекладу Тяня Панчишина. – Львів: Просвіта, 1997 – С. 485 - 496.

5. Панчишин С. М. Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002 – С. 50-59.
6. Економічна теорія: практикум (тести і задачі) / За ред. О. Ватаманюка. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010 – С. 225-227.

 Українсько-англійський словник ужитих термінів

<p>азійські тигри – <i>Asian tigers</i> викачування умів – <i>brain drain</i> воля до розвитку – <i>(the) will to development</i> втеча капіталу – <i>capital flight</i> головні джерела зростання – <i>main sources of growth</i> демографічний вибух – <i>demographic explosion</i> демографічний перехід – <i>demographic transition</i> дитяча смертність на 1000 новонароджених – <i>infant mortality per 1000 live births</i> експортна орієнтація – <i>outward orientation</i> енергоспоживання на одну особу – <i>per capita energy consumption</i> ефективність праці – <i>efficiency of labor</i> забруднення – <i>pollution</i> закляте коло бідності – <i>vicious cycle of poverty</i> залишок Солоу – <i>Solow residual</i> заміщення імпорту – <i>import substitution</i> золоте правило – <i>golden rule</i> золоте правило нагромадження капіталу – <i>Golden rule level of capital accumulation</i></p>	<p>коефіцієнт смертності – <i>death (mortality) rate</i> менш розвинуті країни – <i>less developed countries</i> моделі судного дня – <i>doomsday models</i> модель зростання Солоу – <i>Solow growth model</i> нагромадження капіталу – <i>accumulation of capital</i> науково-технічний прогрес – <i>technological advance</i> неповне використання робочої сили – <i>underemployment</i> нова світова угода (порядок) – <i>new global compact</i> нові індустріальні країни – <i>newly industrialized countries</i> перенаселеність – <i>overpopulation</i> полегшення боргового тягара – <i>debt relief</i> рівень неписемності дорослого населення – <i>adult illiteracy rate</i> самопідтримуване автономне зростання – <i>self-sustaining growth</i> середньорічні темпи зростання – <i>average annual growth rates</i> слаборозвинуті країни – <i>underdeveloped countries</i></p>
--	--

капіталоощадний технічний прогрес – *capital-saving technological advance*
коєфіцієнт народжуваності – *birthrate*

стаціонарна амортизація – *steady-state depreciation*
стаціонарний стан – *steady-state*
сукупна продуктивність факторів – *total factor productivity*

? Контрольні запитання і завдання

1. Що показує нахил виробничої функції?
2. Які основні чинники впливають на капіталоозброєність праці?
3. Що розуміють під стаціонарним обсягом капіталу?
4. За яких умов досягається стаціонарний обсяг капіталу, який максимізує споживання?
5. Як рівень заощаджень впливає на стаціонарний обсяг капіталу?
6. Які основні стадії демографічного переходу?
7. Як темп зростання населення впливає на стаціонарний рівень доходу в моделі Солоу?
8. Як називають відсоток приросту національного доходу за рахунок науково-технічного прогресу?
9. Які важливі закономірності простежуються в економічному зростанні у розвинутих країнах в ХХ – початку ХХІ ст.?
10. Чи прямує національна економіка до стаціонарного стану, якщо має місце зростаюча віддача від масштабу?
11. Які основні напрями досягнення зростаючої віддачі від масштабу у національній економіці?
12. Що пропонують економісти для прискорення темпів економічного зростання?

⇒ **Впишіть номер визначення кожного терміна**

№	Термін	Визначення	№
	1. рівень “золотого правила”	1. Показник, який міжнародні організації дедалі частіше використовують для визначення рівня якості життя.	
	2. стаціонарний обсяг капіталу	2. Збільшення обсягу капіталу в національній економіці.	

ТЕМА 8

№	Термін	Визначення	№
	3. <i>індекс людського розвитку</i>	3. Обсяг капіталу на працівника, за якого інвестиції та амортизація дорівнюють одне одному.	
	4. <i>стаціонарний обсяг споживання</i>	4. Стаціонарний обсяг капіталу, що максимізує споживання.	
	5. <i>нагромадження капіталу</i>	5. Погляд, згідно з яким для збільшення подушних доходів населення обов'язково потрібно знизити темпи зростання населення.	
	6. <i>модель Солоу</i>	6. Різниця між стаціонарним обсягом виробництва і стаціонарною амортизацією.	
	7. <i>мальтусівський підхід</i>	7. Виробнича функція, що зіставляє продуктивність праці з капіталоозброєністю.	
	8. <i>виробнича функція для одного працівника</i>	8. Концепція, яка показує, як три основні фактори виробництва впливають на економічне зростання.	
	9. <i>традиційне доіндустріальне суспільство</i>	9. Погляд, за яким для уповільнення темпів збільшення чисельності населення треба досягти вищих темпів економічного зростання та вищого рівня доходів.	
	10. <i>зріле суспільство</i>	10. Високі темпи зростання населення країни.	
	11. <i>подальший індустріальний (економічний) розвиток</i>	11. Стадія демографічного переходу, в якій коефіцієнти народжуваності й смертності високі, тому чисельність населення країни зростає дуже повільно.	
	12. <i>коефіцієнт смертності</i>	12. Стадія демографічного переходу, на якій нині перебуває більшість країн Азії, Африки та Латинської Америки.	

ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

№	Термін	Визначення	№
	<i>13. “демографічний вибух”</i>	13. Різниця між коефіцієнтом народжуваності і коефіцієнтом смертності.	
	<i>14. порогові інвестиції</i>	14. Кількість народжень у країні на 1000 осіб населення упродовж року.	
	<i>15. демографічний перехід</i>	15. Стадія демографічного переходу, на якій подружжя контролюють народжуваність, а чоловік та дружина здебільшого працюють поза домом.	
	<i>16. коефіцієнт народжуваності</i>	16. Кількість смертей на 1000 осіб населення у країні за рік.	
	<i>17. коефіцієнт природного приросту населення</i>	17. Стадія демографічного переходу, на якій коефіцієнт смертності знижується, а високий коефіцієнт народжуваності майже не змінюється.	
	<i>18. ранній (індустріальний) економічний розвиток</i>	18. Величина інвестицій, потрібна для підтримання сталого обсягу капіталу на працівника.	
	<i>19. рахівництво економічного зростання</i>	19. Відсоток приросту національного продукту за рахунок науково-технічного прогресу	
	<i>20. науково-технічний прогрес</i>	20. Метод у макроекономіці, що приписує зростання національного продукту трьом джерелам – приросту капіталу, приросту праці та змінам у технології.	
	<i>21. залишок Солоу</i>	21. Єдине джерело підвищення життєвого рівня населення у національній економіці, яка досягла стаціонарного стану.	

ТЕМА 8

Choose a definition for each key term

№	A term	A definition	№
	1. <i>Solow growth model</i>	1. A condition in which key variables are not changing.	
	2. <i>Golden Rule level of capital</i>	2. The level of capital at which investment per worker equals depreciation per worker.	
	3. <i>steady state</i>	3. The steady-state value of capital that maximizes consumption.	
	4. <i>steady-state level of capital</i>	4. Improved knowledge about methods of production that shifts the production function upward.	
	5. <i>break-even investment</i>	5. A model showing how saving, population growth, and technological progress determine the level of and the growth in the standard of living.	
	6. <i>technological progress</i>	6. The amount of investment necessary to keep the capital stock per worker constant.	

▣ **Задачі**

- ❶ Обсяг продукції на працівника становить 5 одиниць, а виробнича функція є $y = \sqrt{k}$. Сумарний обсяг капіталу дорівнює 500 одиницям. Яка чисельність робочої сили?
- ❷ Нехай національні економіки двох країн – Багатії і Бідасії – описує така виробнича функція: $y = \sqrt{k}$. Рівень заощаджень у Багатії становить 22%, а темпи зростання робочої сили – 2%, а в Бідасії відповідно 12 і 3%. В обох країнах норма амортизації дорівнює 6%, а темпи науково-технічного прогресу – 3%. Визначте стаціонарний обсяг капіталу в обох країнах.

- ③ Темп приросту національного продукту становить 3 %, а частка капіталу в національному продукті – 0,3. Чисельність робочої сили зросла на 1%, а обсяг капіталу – на 2 %. Обчисліть залишок Солоу.
- ④ Suppose an economy described by the Solow model is in a steady state with population growth n of 1.0 percent per year and technological progress g of 1.0 percent per year. Total output and total capital grow at 3.0 percent per year. Suppose further that capital share of output is 0.3. If you used the growth accounting equation to divide output growth into three sources – capital, labor, and total factor productivity – how much would you attribute to each source?

СУКУПНІ ВИДАТКИ ТА ЕКОНОМІЧНА РІВНОВАГА

- 1. Сукупні видатки та рівноважний ВВП:**
  - а) суть та складники сукупних видатків;
  - б) рівноважний рівень ВВП. Припущення для аналізу рівноважного ВВП у короткостроковому періоді;
  - в) два підходи до визначення рівноважного ВВП. Кейнсіанський хрест;
  - г) процес встановлення економічної рівноваги у національній економіці в короткостроковому періоді.
- 2. Мультиплікатор видатків:**
  - а) ефект мультиплікатора. Вторинні споживчі видатки. Похідні інвестиції;
  - б) вплив державного сектора та змін зовнішньої торгівлі на рівноважний ВВП. Мультиплікатор податків;
  - в) повний мультиплікатор.
- 3. Механізм досягнення рівноваги у довгостроковому періоді. Рецесійний та інфляційний розриви:**
  - а) механізм досягнення економічної рівноваги у довгостроковому періоді;
  - б) інфляційний і рецесійний розриви;
  - в) парадокс заощадження.

 Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. Львів, Апріорі, 2022 – С. 314-344.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – Львів, Апріорі, 2021 – С. 359-389.
3. Макконнелл Кемпбел Р, Брю Стенлі Л. Макроекономіка / Наук. ред. перекладу Тяня Панчишина. – Львів: Просвіта, 1997 – С. 208-210; 224-234; 238-244.
4. Панчишин С. М. Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002 – С. 71-81.
5. Економічна теорія: практикум (тести і задачі) / За ред. О. Ватаманюка. – Львів: Інтелект-Захід, – 2010 – С. 147-151.

 Українсько-англійський словник ужитих термінів

ВВП за повної зайнятості – full employment GDP	незаплановані зміни у запасах – unplanned changes in inventories
Велика депресія – the Great Depression	повний, або складний, мультиплікатор – complex multiplier
державний сектор – public sector	початкова зміна у видатках – initial change in spending
заборгованість фірм – business indebtedness	простий мультиплікатор – simple multiplier
заплановані інвестиції – planned investment	пропозиція творить свій власний попит – supply creates its own demand
інфляційний розрив – inflationary gap	процент за державний борг – interest on the public debt
„кейнсіанський хрест” – Keynesian cross	рецесійний розрив – recessionary gap
крах фондової біржі – stock market crash	рівноважний ВВП – equilibrium GDP
мультиплікатор – multiplier	сукупні видатки – aggregate expenditure (total spending)
мультиплікатор видатків – expenditure multiplier	тривалий термін використання капітальних благ – the durability of capital goods
мультиплікатор державних (урядових) закупівель – government purchases multiplier	фактичні інвестиції – actual investment
мультиплікатор податків – tax multiplier	

? Контрольні запитання і завдання

1. За яких умов досягається економічна рівновага на товарних ринках?
2. Що таке „кейнсіанський хрест”?
3. Що є зрівнювальним компонентом фактичних заощаджень та фактичних інвестицій?
4. Як працює механізм зрівнювання сукупних видатків на національний продукт з обсягом виготовлених товарів і послуг?
5. Чому зміна величини сукупних видатків спричиняє вагомішу зміну в обсязі національного виробництва?
6. Чому мультиплікатор не діє за умов повної зайнятості?

ТЕМА 9

7. Які припущення для аналізу рівноважного ВВП у короткостроковому періоді?
8. Як змінюватимуться інвестиції в запаси, коли фактичний обсяг виробництва перевищує заплановані видатки?
9. Коли у національній економіці виникає рецесійний розрив?
10. Що розуміють під парадоксом заощаджень?
11. Чому економічна рівновага не гарантує такого рівня сукупних видатків, за якого національна економіка перебуває у стані повної зайнятості?
12. Яких заходів може вжити уряд для подолання інфляційного розриву?

⇒ **Впишіть номер визначення кожного терміна**

№	Термін	Визначення	№
	<i>1. сукупні видатки</i>	1. Сума запланованих інвестицій та непередбачених інвестицій у запаси.	
	<i>2. рівноважний ВВП</i>	2. Відношення зміни рівноважного ВВП до зміни будь-якого компонента сукупних видатків.	
	<i>3. похідні інвестиції</i>	3. Коефіцієнт, на який треба помножити зміну в сукупних видатках, щоб визначити підсумкову зміну рівноважного ВВП.	
	<i>4. акселератор</i>	4. Загальна сума видатків усіх покупців на кінцеві товари і послуги, вироблені національною економікою.	
	<i>5. мультиплікатор</i>	5. Обсяг національного виробництва, якому відповідають сукупні видатки, достатні для закупівлі усієї продукції, виготовленої у поточному році.	
	<i>6. фактичні інвестиції</i>	6. Інвестиції, що породжені зростанням реального ВВП.	
	<i>7. мультиплікатор видатків</i>	7. Залежність інвестицій від приросту обсягу національного виробництва.	
	<i>8. простий мультиплікатор</i>	8. Рівновага на товарних ринках країни.	

СУКУПНІ ВИДАТКИ ТА ЕКОНОМІЧНА РІВНОВАГА

№	Термін	Визначення	№
	<i>9. „кейнсіанський хрест”</i>	9. Мультиплікатор, що ураховує лише один канал витікань – заощадження.	
	<i>10. підхід „витікання - ін'єкції”</i>	10. Проста графічна модель – яка виявляє мультиплікативне збільшення сукупного доходу зі зміною витатків та показує рівноважний ВВП.	
	<i>11. підхід „видатки – обсяг виробництва”</i>	11. Визначення рівноважного ВВП через виявлення такого його реального обсягу, за якого сукупні видатки дорівнюють національному продукту.	
	<i>12. економічна рівновага</i>	12. Визначення рівноважного ВВП через виявлення такого його реального обсягу, за якого величина витікань дорівнює величині ін'єкцій.	
	<i>13. повний мультиплікатор</i>	13. Величина, на яку мають скоротитися сукупні видатки, щоб зменшити рівноважний ВВП до рівня повної зайнятості.	
	<i>14. збалансований державний бюджет</i>	14. Величина зміни податкових вилучень зі зміною ВВП на одну грошову одиницю.	
	<i>15. інфляційний розрив</i>	15. Мультиплікатор, котрий ураховує всі витікання з потоку „видатки – доходи”.	
	<i>16. рецесійний розрив</i>	16. Мультиплікатор, який завжди дорівнює одиниці.	
	<i>17. парадокс заощаджень</i>	17. Величина, на яку мають зрости сукупні видатки, аби підвищити рівень ВВП до рівноважного рівня за повної зайнятості.	
	<i>18. граничний податковий коефіцієнт</i>	18. Бюджет, в якому державні видатки й податки одночасно зростають або зменшуються на однакову величину.	

ТЕМА 9

№	Термін	Визначення	№
	<i>19. гранична схильність до імпорту</i>	19. Зменшення сукупних видатків і реального ВВП, а відтак інвестицій та фактичних заощаджень загалом унаслідок намагань економічних суб'єктів заощаджувати якомога більше.	
	<i>20. державні заощадження</i>	20. Величина збільшення закупівель за кордоном зі збільшенням використовуваного доходу на одну одиницю.	
	<i>21. мультиплікатор збалансованого бюджету</i>	21. Мультиплікатор, який впливає на сукупні видатки не безпосередньо, а через зміну використовуваного доходу.	
	<i>22. мультиплікатор податків</i>	22. Різниця між чистими податками та державними закупівлями товарів і послуг.	

Choose a definition for each key term

№	A term	A definition	№
	<i>1. marginal tax rate</i>	1. The total amount spent for final goods and services in the economy.	
	<i>2. unplanned investment</i>	2. The attempt of society to save more results in the same amount of or less saving.	
	<i>3. paradox of thrift</i>	3. Actual investment less planned investment; increases or decreases in the inventories of business firms resulting from production greater than sales.	
	<i>4. aggregate expenditures</i>	4. The fraction of additional (taxable) income that must be paid in taxes.	

■ **Задачі**

- ❶ У національній економіці відсутні державна діяльність та експорто-імпортні операції. Її характеризують такі дані:

$$Y = C + I,$$
$$C = 100 + 0,8Y,$$
$$I = 50.$$

Визначте:

- а) рівноважний рівень доходу;
  - б) рівноважний рівень споживання та заощадження;
  - в) якщо обсяг національного виробництва становить 775, то яким буде незапланований приріст інвестицій у запаси;
  - г) якщо інвестиції збільшаться до 75, то як зміниться рівноважний обсяг виробництва?
- ② У національній економіці гранична схильність до споживання становить 0,8, граничний податковий коефіцієнт – 0,2, а гранична схильність до імпорту – 0,1. Сукупні видатки у фазі спаду зросли на 400 одиниць. На скільки збільшився обсяг національного виробництва?

TEMA 9

- ③ The data in columns 1 and 2 of the table below are for private closed economy.

Real domestic output ($GDP=DI$), \$ billions	Aggregate expenditures, private closed economy, \$ billions	Exports, \$ billions	Imports, \$ billions	Net exports, \$ billions	Aggregate expenditures, private open economy, \$ billions
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
200	240	20	30		
250	280	20	30		
300	320	20	30		
350	360	20	30		
400	400	20	30		
450	440	20	30		
500	480	20	30		
550	520	20	30		

- a) Use columns 1 and 2 to determine the equilibrium GDP for this hypothetical closed economy.
- b) Now open this economy for international trade by including the exports and imports figures of column 3 and 4. Calculate net exports and determine the equilibrium GDP for the open economy. Explain why equilibrium GDP differs from the closed economy.
- c) Given the original \$20 billion level of exports, what would be the equilibrium GDP if imports were \$10 billion larger at each level of GDP ? Or \$10 billion smaller at each level of GDP ? What generalization concerning the level of imports and the equilibrium GDP is illustrated by these examples?
- d) What is the size of the multiplier in these examples?

СУКУПНИЙ ПОПИТ І СУКУПНА ПРОПОЗИЦІЯ

1. **Сукупний попит. Крива сукупного попиту та її переміщення:**
  - а) сукупний попит і його складники;
  - б) крива сукупного попиту. Причини від'ємного нахилу кривої *AD*;
  - в) переміщення кривої сукупного попиту.
2. **Сукупна пропозиція. Крива сукупної пропозиції та її переміщення:**
  - а) сукупна пропозиція. Крива довгострокової сукупної пропозиції та її переміщення;
  - б) крива короткострокової сукупної пропозиції;
  - в) чинники сукупної пропозиції в короткостроковому періоді.
3. **Макроекономічна рівновага сукупного попиту і сукупної пропозиції. Застосування моделі *AD-AS*:**
  - а) рівновага сукупного попиту і сукупної пропозиції;
  - б) збурення сукупної пропозиції. Стагфляція;
  - в) збурення сукупного попиту. Перегріта економіка;
  - г) дискусія з приводу макроекономічної рівноваги.

 Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. Львів, Априорі, 2022 – С. 345-371.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – Львів, Априорі, 2021 – С. 390-416.
3. Макконнелл Кемпбел Р., Брю Стенлі Л. Макроекономіка / Наукова ред. пер. Тяня Панчишина. – Львів: Просвіта, 1997 – С. 208-210; 224-234; 238-260.
4. Панчишин С. М. Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002 – С. 82-92.
5. Економічна теорія: практикум (тести і задачі) / За ред. О. Ватаманюка. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010 – С. 159-166.

 Українсько-англійський словник ужитих термінів

<p>актив, що приносить процент – <i>interest-bearing asset</i></p> <p>визначники сукупного попиту – <i>determinants of aggregate demand</i></p> <p>довгострокова конкурентна рівновага – <i>long-run competitive equilibrium</i></p> <p>ефект процентної ставки – <i>interest rate effect</i></p> <p>ефект храповика – <i>ratchet effect</i></p> <p>загальна рівновага - <i>general equilibrium</i></p> <p>збільшення сукупного попиту – <i>increase in aggregate demand</i></p> <p>збурення попиту – <i>demand shock</i></p> <p>збурення пропозиції – <i>supply shock</i></p> <p>зовнішні змінні – <i>external variables</i></p> <p>крива довгострокової сукупної пропозиції – <i>long-run aggregate supply curve</i></p> <p>купівельна спроможність майна (активів) особи – <i>purchasing power of a person's wealth</i></p> <p>модель „сукупний попит-сукупна пропозиція” – <i>aggregate demand-aggregate supply model</i></p> <p>наявність ресурсів у країні – <i>domestic resource availability</i></p>	<p>недостатній сукупний попит – <i>deficient (insufficient) aggregate demand</i></p> <p>несприятливе збурення пропозиції – <i>adverse supply shock</i></p> <p>майно споживачів – <i>consumer wealth</i></p> <p>нецінові визначники сукупного попиту – <i>non-price-level determinants of aggregate demand</i></p> <p>переміщення вліво (вправо) кривої сукупного попиту – <i>leftward (rightward) shift of the aggregate demand curve</i></p> <p>правове та інституційне середовище – <i>legal and institutional environment</i></p> <p>проміжний відрізок – <i>intermediate up-sloping range</i></p> <p>рівновага на проміжному відрізку сукупної пропозиції – <i>equilibrium in the intermediate range of aggregate supply</i></p> <p>сприятливе збурення пропозиції – <i>favorable supply shock</i></p> <p>стагфляція – <i>stagflation</i></p> <p>сукупна пропозиція – <i>aggregate supply</i></p> <p>сукупний попит – <i>aggregate demand</i></p>
--	---

? Контрольні запитання і завдання

1. Чому крива сукупного попиту має від'ємний нахил?
2. Які основні нецінові чинники спричиняють зміни у сукупному попиті?
3. Що визначає нахил кривої AS ?
4. Які основні цінові чинники короткострокової сукупної пропозиції?
5. Чому в країнах з низькими темпами інфляції коливання сукупного попиту вагомніше впливає на обсяг виробництва, ніж у країнах з високими темпами інфляції?
6. Чи можуть номінальні змінні впливати на природний обсяг виробництва у довгостроковому періоді?
7. Чому виникають збурення сукупної пропозиції?
8. Які основні висновки впливають з кейнсіанського погляду на взаємодію сукупного попиту і сукупної пропозиції?
9. На яких постулатах ґрунтується класичний погляд на взаємодію сукупного попиту та сукупної пропозиції?
10. У чому найглибша відмінність між класичним і кейнсіанським підходами в аналізі макроекономічної рівноваги?
11. Які основні висновки впливають із класичного погляду на взаємодію сукупного попиту та сукупної пропозиції?
12. Чому макроекономічна рівновага може досягатись за неповної зайнятості ресурсів?

☞ Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	<i>1. сукупний попит</i>	1. Відрізок кривої сукупної пропозиції, який характеризується тим, що збільшення обсягу національного виробництва супроводжується зростанням цін.	
	<i>2. сукупна пропозиція</i>	2. Графічне зображення взаємозв'язку між кількістю товарів і послуг, яку покупці хочуть придбати та загальним рівнем цін.	

ТЕМА 10

№	Термін	Визначення	№
	3. крива сукупного попиту	3. Змінні, які підвищують або знижують витрати на одиницю продукції незалежно від змін обсягу національного виробництва.	
	4. крива сукупної пропозиції	4. Змінні, які зі збільшенням обсягу національного виробництва сприяють або протидіють зростанню витрат на одиницю продукції та підвищенню рівня цін.	
	5. крива короткострокової сукупної пропозиції	5. Графічне зображення взаємозв'язку між кількістю товарів і послуг, яку виробники готові постачати, та загальним рівнем цін.	
	6. крива довгострокової сукупної пропозиції	6. Загальний обсяг товарів і послуг, який хочуть купити покупці за даного рівня цін.	
	7. нецінові чинники короткострокової сукупної пропозиції	7. Крива, що показує обсяг національного виробництва, який називають природним рівнем виробництва.	
	8. класичний відрізок кривої AS	8. Майже горизонтальна частина кривої сукупної пропозиції, на якій рівень цін помітно не змінюється, якщо обсяг реального ВВП змінюється.	
	9. проміжний відрізок кривої AS	9. Загальна кількість товарів і послуг, яку хочуть запропонувати виробники за заданого рівня цін.	
	10. кейнсіанський відрізок кривої AS	10. Дуже крутий або вертикальний відрізок кривої сукупної пропозиції, на якому зростає лише рівень цін, а реальний обсяг виробництва майже не змінюється.	

СУКУПНИЙ ПОПИТ І СУКУПНА ПРОПОЗИЦІЯ

№	Термін	Визначення	№
	<i>11. реальні змінні</i>	11. Обсяг національного виробництва, який виробляють за природної норми безробіття.	
	<i>12.цінові чинники короткострокової сукупної пропозиції</i>	12. Крива сукупної пропозиції, що характеризується додатним нахилом.	
	<i>13.природний рівень виробництва</i>	13. Змінні, що впливають на сукупну пропозицію як у короткостроковому, так і в довгостроковому періодах.	
	<i>14. “перегріта економіка”</i>	14. Одночасне зростання в національній економіці рівня цін і рівня безробіття.	
	<i>15. модель AS–AD</i>	15. Модель, яка відображає взаємозв'язки рівня цін і реального обсягу виробництва у національній економіці.	
	<i>16.рівноважний ВВП</i>	16. Національна економіка, що вийшла за природний рівень виробництва.	
	<i>17. стагфляція</i>	17. Обсяг валового внутрішнього продукту, за якого сукупний попит дорівнює сукупній пропозиції.	
	<i>18.збурення сукупного попиту</i>	18. Екзогенні події, що спричиняють раптові зміни у витратах виробництва.	
	<i>19.збурення сукупної пропозиції</i>	19. Екзогенні події, що спричиняють зміни у сукупних видатках.	

TEMA 10

Choose a definition for each key term

№	A term	A definition	№
	1. <i>supply shock</i>	1. A schedule, graphically represented as a curve showing the various amounts of goods and services – the amount of real output – that domestic consumers, businesses, government and foreign buyers collectively desire to purchase at each possible price level.	
	2. <i>flexible prices</i>	2. A schedule, graphically represented by a curve, showing the level of real domestic output which will be produced at each price level.	
	3. <i>Keynesian range</i>	3. Exogenous events that shift the aggregate supply curve.	
	4. <i>aggregate demand</i>	4. Prices that adjust quickly to equilibrate supply and demand.	
	5. <i>aggregate supply</i>	5. The horizontal segment of the aggregate-supply curve along which the price level is constant as real national output changes.	

▣ **Задачі**

- ❶ Suppose that the hypothetical economy had the following relationship between its real output and the input quantities necessary for producing that output:

Input quantity	Real domestic output
30	80
22,5	60
15	40

- What is the level of productivity in this economy?
  - What is the per unit cost of production if the price of each input is 4 UAH?
  - Assume that the input price increases from 4 to 5 UAH with no accompanying change in productivity. What is the new per unit cost of production? In what direction would the 1 UAH increase in input price push the aggregate supply curve? What effect would this shift in aggregate supply have on the price level and the level of real output?
  - Suppose that the increase in input price had not occurred but instead that productivity had increased by 100 percent. What would be the new per unit cost of production? What effect would this change in per unit production cost have on the aggregate supply curve?
- ❷ Природний обсяг виробництва становить 10 000 одиниць, криву AD описує рівняння $Y = 10200 - 2P$. Через певний відтинок часу природний обсяг виробництва збільшився на 50%, а рівняння сукупного попиту набуло вигляду: $Y = 15350 - 2P$. На скільки відсотків за цей період змінився рівноважний рівень цін?

- ③ Suppose that the aggregate demand and supply schedules for a hypothetical economy are as shown below:

Amount of real domestic output demanded, billions \$	Price level (price index)	Amount of real domestic output supplied, billions \$
100	300	400
200	250	400
300	200	300
400	150	200
500	150	100

- a) Use these sets of data to graph the aggregate demand and supply curves. What is the equilibrium price level and level of real output in this hypothetical economy? Is the equilibrium real output also the absolute full-capacity real output? Explain.
- b) Why will a price level of 150 not be an equilibrium price level in this economy? Why not 250?
- c) Suppose that buyers desire to purchase \$200 billion of extra real output at each price level. What factors might cause this change in aggregate demand? What is the new equilibrium price level and level of real output? Over which range of the aggregate supply curve – horizontal, intermediate, or vertical – has equilibrium changed?

МАКРОЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ

1. **Суть та причини економічних коливань. Безробіття:**
  - а) діловий цикл і його фази;
  - б) економічні школи про причини короткострокових циклічних коливань;
  - в) втрати від безробіття і його причини. Закон Оукена;
  - г) природна норма безробіття та державна політика її зниження.
2. **Суть, види, причини та соціально-економічні наслідки інфляції:**
  - а) суть інфляції. Рівень і темп інфляції;
  - б) види та соціально-економічні наслідки інфляції.
  - в) економічні школи про причини інфляції. Інфляція як багатofакторний процес;
3. **Крива Філіпса. Методи боротьби з інфляцією:**
  - а) рання крива Філіпса. Причини переміщення кривої Філіпса;
  - б) сучасне тлумачення взаємозв'язку інфляції та безробіття;
  - в) методи боротьби з інфляцією;
  - г) рівень інфляції в Україні та в різних групах країн.

 Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. Львів, Апріорі, 2022 – С. 372-410.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – Львів, Апріорі, 2021 – С. 417-460.
3. Макконнелл Кемпбел Р., Брю Стенлі Л. Макроекономіка / Наук. ред. перекладу Тяня Панчишина. – Львів: Просвіта, 1997 – С. 181-207.
4. Манків Грегорі Н. Макроекономіка / Наукова ред. перекладу С. Панчишина. – К.: Основи, 2000 – С. 162-182; 193-216; 264-268.
5. Панчишин С. М. Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002 – С. 93-102.
6. Економічна теорія: практикум (тести і задачі) / За ред. О. Ватаманюка. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010 – С. 173-176; 180-181; 184-187; 191-192.

 Українсько-англійський словник ужитих термінів

витрати на одиницю продукції – *per unit production costs*
гіперінфляція – *hyperinflation*
дебітори і кредитори – *debtors and creditors*
дезінфляція – *disinflation*
діловий (економічний) цикл – *business cycle*
дно – *trough*
допомога з безробіття – *unemployment benefit (compensation)*
закон Оукена – *Okun's law*
закон про мінімальну заробітну плату – *minimum wage law*
інфляційна спіраль заробітної плати і цін – *wage-price inflationary spiral*
інфляційні очікування – *inflationary expectations*
інфляція витрат – *cost-push inflation*
інфляція попиту – *demand-pull inflation*
коефіцієнт дезінфляційних утрат – *sacrifice ratio*
контроль за цінами і заробітною платою – *wage-price controls*
крива Філіпса – *Phillips curve*

неочікувана інфляція – *unexpected inflation*
непередбачена інфляція – *unanticipated inflation*
отримувачі фіксованих доходів – *fixed-income receivers*
очікувана інфляція – *expected inflation*
передбачена інфляція – *anticipated inflation*
перерозподільні наслідки інфляції – *redistributive effects of inflation*
піднесення – *expansion*
повзуча інфляція – *creeping inflation*
помірна інфляція – *moderate inflation*
приховане безробіття – *hidden unemployment*
програми громадських робіт – *public works programs*
рівень безробіття за повної зайнятості – *full-employment unemployment rate*
сезонні коливання – *seasonal variations*
теорія реального ділового циклу – *real-business-cycle*
тривалість безробіття – *duration of unemployment*

? Контрольні запитання і завдання

1. Які причини короткострокових економічних коливань?
2. Які основні постулати теорії реального ділового циклу?

МАКРОЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ

3. Як економісти нині пояснюють безробіття у розвинутій ринковій економіці?
4. Що передбачає державна політика зниження природної норми безробіття?
5. Які основні причини негнучкості зарплати?
6. Яку залежність виражає закон Оукена?
7. Коли збільшення сукупних видатків індукує інфляцію в національній економіці?
8. Що передбачає антиінфляційна стратегія?
9. Чи зміна інерційного темпу інфляції впливає на криву Філіпса?
10. Що спричинює інфляцію пропозиції?
11. Від чого залежить соціально-економічні наслідки інфляції?
12. У якому часовому періоді існує вибір між інфляцією та безробіттям?

⇒ **Впишіть номер визначення кожного терміна**

№	Термін	Визначення	№
	<i>1. діловий цикл</i>	1. Періодичні зміни в обсязі національного виробництва, зайнятості і доходах.	
	<i>2. економічні коливання</i>	2. Кількісна залежність між зміною обсягу національного виробництва і зміною рівня безробіття.	
	<i>3. закон Оукена</i>	3. Рівень ділової активності впродовж кількох чи кільканадцяти років.	
	<i>4. мінімальна заробітна плата</i>	4. Теорії, які шукають основні причини економічних коливань у чинниках, які лежать поза межами економічної системи.	
	<i>5. часткова зайнятість</i>	5. Теорії, які шукають основні причини економічних коливань усередині самої економічної системи.	
	<i>6. коефіцієнт звільнення</i>	6. Відсоток безробітних, які знаходять роботу щомісяця.	
	<i>7. коефіцієнт працевлаштування</i>	7. Відсоток зайнятих, які втрачають роботу щомісяця.	

ТЕМА 11

№	Термін	Визначення	№
	8. <i>екстернальні теорії економічних коливань</i>	8. Найнижча платня, яку працедавці на законній підставі платять за роботу.	
	9. <i>інтернальні теорії економічних коливань</i>	9. Форма безробіття, за якої працівники вимушено працюють неповний робочий час.	
	10. <i>монетаристська теорія інфляції</i>	10. Хронічна інфляція другої половини ХХ ст. – початку ХХІ ст.	
	11. <i>гіперінфляція</i>	11. Зростання загального рівня цін, спричинене надлишковими сукупними видатками.	
	12. <i>інфляція</i>	12. Зростання загального рівня цін, що походить зі зростання витрат на одиницю продукції.	
	13. <i>нуліфікація</i>	13. Зростання загального рівня цін, унаслідок якого відносні ціни не змінюються.	
	14. <i>помірна інфляція</i>	14. Інфляція, рівень якої вимірюють двозначними і тризначними числами.	
	15. <i>незбалансована інфляція</i>	15. Рівень інфляції, що відповідає прогнозованому для цього періоду.	
	16. <i>галопуюча інфляція</i>	16. Усталене зростання загального рівня цін, яке супроводжується зниженням купівельної спроможності грошей.	
	17. <i>сучасна крива Філіпса</i>	17. Теорія інфляції, згідно з якою єдиною причиною зростання загального рівня цін є надмірний темп приросту грошової маси порівняно з темпами зростання ВВП.	
	18. <i>сучасна інфляція</i>	18. Інфляція, рівень якої вимірюють однозначними числом.	
	19. <i>передбачена інфляція</i>	19. Темп інфляції, що виявився вищим за прогнозований для даного періоду.	

МАКРОЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ

№	Термін	Визначення	№
	20. <i>інерційна інфляція</i>	20. Епізодична інфляція, яка переходила у зниження загального рівня цін.	
	21. <i>непередбачена інфляція</i>	21. Зростання загального рівня цін з року в рік приблизно однаковим темпом.	
	22. <i>рання крива Філіпса</i>	22. Інфляція, яка супроводжується зміною відносних цін товарів, послуг та ресурсів.	
	23. <i>класична інфляція</i>	23. Дуже високі темпи зростання цін (понад 50% за місяць).	
	24. <i>інфляція пропозиції</i>	24. Початкова стабільна крива, побудована на підставі емпіричних даних, яка показувала обернений зв'язок між інфляцією та безробіттям.	
	25. <i>інфляція попиту</i>	25. Вилучення старих грошових знаків з обігу і заміна їх новими.	
	26. <i>збалансована інфляція</i>	26. Крива Філіпса, яка враховує очікувану інфляцію та збурення сукупної пропозиції.	

Choose a definition for each key term

№	A term	A definition	№
	1. <i>unanticipated inflation</i>	1. A slow rate of inflation; a 2 to 4% annual rise in the price level.	
	2. <i>business cycle</i>	2. A negative relationship between inflation and unemployment; in its modern form, a relationship among inflation, cyclical unemployment, expected inflation, and supply shocks.	
	3. <i>creeping inflation</i>	3. Inflation at a rate which was greater than the rate expected for that period of time.	
	4. <i>demand-pull inflation</i>	4. Inflation resulting from an increase in aggregate demand.	

ТЕМА 11

№	A term	A definition	№
	5. <i>Phillips curve</i>	5. Recurrent ups and downs in the level of economic activity extending over several years.	

■ **Задачі**

- ① Природна норма безробіття становить 6%, а його фактичний рівень – 8%. Визначте ВВП-розрив за умови, що коефіцієнт чутливості ВВП до динаміки циклічного безробіття дорівнює 2,5, а фактичний ВВП становить 950 млрд грн.

- ② The following information is to be used for calculations of the unemployment rate. Suppose there are two major groups, adults and teenagers, with adults divided into men and women. Teenagers account for 10% of the labor force; adults account for 90%. Women make up 35 percent of the adult labor force. Suppose also that the unemployment rates for these groups are as follows: teenagers, 19 percent; men, 7 percent; women, 6 percent.
  - a) Calculate the aggregate unemployment rate.
  - b) What if the share of teenagers in the labor force increases from 10 to 15 percent? Will this affect the aggregate unemployment rate?

- ③ If the price index was 120 last year and is 141 this year, what was this year's rate of inflation? What is the "rule of 70"? How long would it take for the price level to double if inflation persisted at a) 6; b) 10; and 22,3 percent per year?

④ У таблиці наведено певні економічні параметри Багатії за три роки:

Рік	Грошова маса	Швидкість обігу грошей, кількість оборотів за рік	Рівень цін
1	1000	6,0	100
2	1200	6,2	110
3	1500	6,5	130

Якою була динаміка номінального і реального валового внутрішнього продукту:

- а) у другому році порівняно з першим;
- б) у третьому році порівняно з другим?

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА

1. **Комерційні банки та процес створення банківських депозитів:**
  - а) функції комерційних банків. Часткове резервування депозитів;
  - б) баланс комерційного банку. Активи і пасиви банку;
  - в) надлишкові резерви. Пропозиція грошей за часткового резервування депозитів;
  - г) простий депозитний мультиплікатор. Мультиплікатор грошової бази. Модель пропозиції грошей.
2. **Суть, знаряддя та завдання монетарної політики:**
  - а) центральний банк, його активи і пасиви та роль у національній економіці;
  - б) суть та основні цілі монетарної політики, її проміжні і поточні завдання;
  - в) дилема центрального банку – стабілізація процентних ставок чи контроль за пропозицією грошей.
3. **Види монетарної політики та її передавальний механізм:**
  - а) види монетарної політики. Політика «дорогих» і «дешевих» грошей;
  - б) передавальний механізм монетарної політики;
  - в) ефективність монетарної політики. Незалежність центрального банку.

 Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. Львів, Апріорі, 2022 – С. 411-443.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – Львів, Апріорі, 2021 – С. 461-496.
3. Макконнелл Кемпбел Р., Брю Стенлі Л. Макроекономіка / Наук. ред. перекладу Тяня Панчишина. – Львів: Просвіта, 1997 – С. 342-371.
4. Панчишин С. М. Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002 – С. 113-123.
5. Економічна теорія: практикум (тести і задачі) / За ред. О. Ватаманюка. – Львів: Інтелект-Захід, – 2010 – С. 195-201.

 Українсько-англійський словник ужитих термінів

<p>балансовий звіт, баланс – balance sheet</p> <p>грошовий мультиплікатор – monetary multiplier</p> <p>закони проти лихварства – usury laws</p> <p>коефіцієнт депонування грошей – currency-deposit ratio</p> <p>Комітет відкритого ринку - Open Market Committee</p> <p>кредитор останньої надії – lender of last resort</p> <p>монетизація боргу – monetizing the debt</p> <p>надлишкові резерви – excess reserves</p> <p>незалежність центрального банку – central bank independence</p> <p>обов'язкові резерви – required reserves</p> <p>ощадні інститути – thrift institutions</p> <p>проблема цілей – target dilemma</p>	<p>проміжні завдання – intermediate targets</p> <p>пасиви і власний капітал – liabilities and net worth</p> <p>передавальний грошовий механізм – monetary transmission mechanism</p> <p>першокласна процентна ставка – prime interest rate</p> <p>політика „дешевих грошей” – easy money policy</p> <p>політика „дорогих грошей” – tight money policy</p> <p>поточні завдання – operating targets</p> <p>Рада керуючих – Board of Governors</p> <p>резерви банків – bank reserves</p> <p>стимулювальна монетарна політика – expansionary monetary policy</p> <p>цілі монетарної політики – goals of monetary policy</p> <p>часткове банківське резервування – frictional-reserve banking</p>
---	--

? Контрольні запитання і завдання

1. Що розуміють під частковим резервуванням депозитів?
2. Які основні статті активів та пасивів комерційного банку?
3. Що розуміють під надлишковими резервами?
4. Як змінюється грошова база і пропозиція грошей, якщо центральний банк підвищує облікову ставку?
5. Чи зменшення коефіцієнта депонування грошей зменшує пропозицію грошей?
6. Які основні статті активів та пасивів центрального банку?
7. Чому центральний банк не в змозі одночасно стабілізувати процентні ставки і пропозицію грошей в національній економіці?

8. Які основні ланки містить передавальний механізм монетарної політики?
9. З якими перешкодами стикається центральний банк у проведенні монетарної політики, які зменшують її результативність?
10. Який взаємозв'язок між пропозицією грошей та нормою резервування?
11. Чому центральний банк порівняно рідко використовує норму резервування для проведення монетарної політики?
12. На яких показниках ґрунтується обчислення індексу незалежності центрального банку?

⇒ **Впишіть номер визначення кожного терміна**

№	Термін	Визначення	№
	<i>1. фактичні резерви</i>	1. Сума обов'язкових та надлишкових резервів.	
	<i>2. обов'язкові резерви</i>	2. Показник, який містить готівку на руках у населення і банківські резерви, що зберігаються у центральному банку.	
	<i>3. коефіцієнт фактичного резервування депозитів</i>	3. Система банківництва, за якої норма резервування становить менше 100 % депозитних зобов'язань комерційного банку.	
	<i>4. власний капітал банку</i>	4. Перелік активів та вимог, які відображають фінансовий стан банку на певний момент часу.	
	<i>5. грошова база</i>	5. Частина депозитів, яку банки зберігають у центральному банку.	
	<i>6. пасиви банку</i>	6. Сума, на яку фактичні резерви банку перевищують обов'язкові резерви.	
	<i>7. повний грошовий мультиплікатор</i>	7. Відсоток депозитів, який банки зберігають у вигляді обов'язкових та наднормативних резервів.	
	<i>8. активи банку</i>	8. Величина, що обернена до норми резервування.	

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА

№	Термін	Визначення	№
	9. часткове резервування депозитів	9. Відношення пропозиції грошей до грошової бази.	
	10. наднормативні резерви	10. Частина надлишкових резервів, що не надана у позику.	
	11. неопераційні вклади	11. Показник, який відбиває розподіл домогосподарствами грошей між готівкою та чековими депозитами.	
	12. надлишкові резерви	12. Депозити, на які не можна виписувати чеки.	
	13. резерви	13. Напрями використання коштів банку.	
	14. баланс банку	14. Джерела коштів банку.	
	15. простий депозитний мультиплікатор	15. Загальний обсяг активів банку мінус загальний обсяг пасивів банку.	
	16. коефіцієнт депонування грошей	16. Вклади, які внесено у банк, але на які не надано позики.	
	17. політика «дорогих грошей»	17. Заходи центрального банку, що зменшують кількість грошей у національній економіці.	
	18. проміжні змінні монетарної політики	18. Змінні, на які прямо може впливати центральний банк за допомогою знарядь монетарної політики.	
	19. поточні змінні монетарної політики	19. Змінні, певного рівня яких потрібно досягти для реалізації цілей монетарної політики, але на які центральний банк не може прямо впливати.	
	20. політика «дешевих грошей»	20. Заходи центрального банку, що збільшують пропозицію грошей у країні.	

ТЕМА 12

Choose a definition for each key term

№	A term	A definition	№
	1. <i>reserves</i>	1. The sum of currency and bank reserves; also called high-powered money.	
	2. <i>balance sheet</i>	2. The money that banks have received from depositors but have not used to make loans.	
	3. <i>excess reserves</i>	3. An accounting statement that shows assets and liabilities.	
	4. <i>monetary base</i>	4. Actual reserves minus required reserves.	
	5. <i>tight money policy</i>	5. Central bank expanding the money supply with a view to decreasing interest rates.	
	6. <i>easy money policy</i>	6. Increasing the rate of interest by contracting the nation's money supply.	

■ **Задачі**

❶ Нехай монетарна база становить 200 млрд грн, норма резервування 0,2, а коефіцієнт депонування – 0,5. Визначте пропозицію грошей.

❷ Suppose that Commercial Bank has the following simplified balance sheet. The reserve ratio is 20 %.

Assets				Liabilities and net worth			
		(1)	(2)			(1)	(2)
Reserves	22000			Demand deposits	100000		
Securities	38000						
Loans	40000						

- What is the maximum amount of new loans which this bank can make? Show in column 1 how the bank's balance sheet will appear after the bank has loaned this additional amount.
- By how much has the supply of money changed? Explain.

c. How will the bank's balance sheet appear after checks drawn from the entire amount of new loans have been cleared against this bank? Show this new balance.

③ На основі наведених даних складіть баланс центрального банку країни (млрд грн):

цінні папери – 80

резерви комерційних банків – 20

банкноти, випущені в обіг – 70

депозити скарбниці – 5

інші активи – 5

позики комерційним банкам – 5

золотовалютні резерви – 10

інші зобов'язання і власний капітал – 5.

④ На підставі даних задачі і визначте, яким чином наведені нижче операції, що здійснюються незалежно одна від одної, позначаться на балансі центрального банку.

а) Центральний банк продає на відкритому ринку державні цінні папери на суму 50 млн грн населенню, яке оплачує їх чеками;

б) Комерційні банки позичають у центральному банку 15 млн грн;

в) Центральний банк купує у комерційних банків на відкритому ринку державні цінні папери на суму 7 млн грн.

⑤ Suppose the Federal Reserve purchases a US Government Bond from you for \$10 000.

a) What is the name of the Fed's action? _____

b) Suppose you deposit the \$10 000 in the First Student Bank. Show this transaction on the First Student Bank's T-account.

First Student Bank	
Assets	Liabilities

c) Suppose the reserve requirement is 20 %. Show First Student Bank's T-account if they loan out as much as they can.

First Student Bank	
Assets	Liabilities

- d) At this point, how much money have been created from the Fed's policy action?
- e) What is the value of the money multiplier?
- f) After infinite rounds of depositing and lending, how much money could be created from the Fed's policy?

Тема 13

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА. ДЕФІЦИТ БЮДЖЕТУ І ДЕРЖАВНИЙ БОРГ

1. **Суть, види та інструменти фіскальної політики:**
  - а) суть та знаряддя фіскальної політики;
  - б) дискреційна фіскальна політика і її знаряддя;
  - в) недискреційна фіскальна політика. Автоматичні стабілізатори;
  - г) поєднання фіскальних і монетарних інструментів у стабілізаційній політиці.
2. **Суть і види державного боргу та дефіциту бюджету:**
  - а) суть державного боргу та його причини. Внутрішній і зовнішній борг;
  - б) структурний і циклічний дефіцит бюджету. Монетизація дефіциту;
  - в) вплив дефіциту бюджету і державного боргу на національну економіку.
3. **Зовнішня заборгованість країни:**
  - а) суть і причини зовнішньої заборгованості;
  - б) криза зовнішньої заборгованості та її основні причини;
  - в) полегшення тягаря зовнішнього боргу та методи зменшення зовнішньої заборгованості країни.

Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. Львів, Апріорі, 2022 – С. 444-473.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – Львів, Апріорі, 2021 – С. 497-530.
3. Макконнелл Кемпбел Р., Брю Стенлі Л. Макроекономіка / Наук. ред. перекладу Тяня (Степана) Панчишина. – Львів: Просвіта, 1997 – С. 290-308, 451-468.
4. Панчишин С. М. Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002 – С. 124-134.
5. Економічна теорія: практикум (тести і задачі) / За ред. О. Ватаманюка. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010 – С. 204-210.

 Українсько-англійський словник ужитих термінів

бюджет повної зайнятості – full-employment budget	принцип платоспроможності – ability-to-pay principle
виплати на підтримання рівня життя – welfare payments	рестрикційна (стримувальна) фіскальна політика – contractionary fiscal policy
вмонтована стабільність – built-in stability	рефінансування державного боргу – refinancing the public debt
внутрішній лаг – inside lag	стимулювальна фіскальна політика – expansionary fiscal policy
дискреційна фіскальна політика – discretionary fiscal policy	структурний дефіцит – structural deficit
ефект витіснення – crowding out effect	тягар боргу – burden of debt
зовнішній борг – external debt	уникнення податків – tax evasion
зовнішній лаг – outside lag	фактичний бюджет – actual budget
недискреційна фіскальна політика – nondiscretionary fiscal policy	циклічний дефіцит – cyclical deficit
податкові пільги – tax subsidy	циклічно збалансований бюджет – cyclically balanced budget
податок на спадщину і дарування – death and gift tax	щорічно збалансований бюджет – annually balanced budget
правило розумного підходу (принцип причини) – rule of reasons	

? Контрольні запитання і завдання

1. Що таке недискреційна фіскальна політика?
2. До яких варіантів фіскальної політики уряд може вдатися для подолання значної інфляції попиту?
3. Що розуміють під внутрішніми і зовнішніми лагами?
4. Чому ускладнюється поєднання фіскальних і монетарних інструментів для досягнення певних макроекономічних завдань в умовах зростання відкритості національної економіки?
5. Чому монетаристи радять замінити дискреційну монетарну політику грошовим правилом?
6. Що розуміють під непослідовністю політики?
7. Для якої макроекономічної політики – фіскальної чи монетарної – характерні триваліші внутрішні лаги і для якої – зовнішні? Чому?

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА. ДЕФІЦИТ БЮДЖЕТУ І ДЕРЖАВНИЙ БОРГ

8. Які основні причини виникнення кризи зовнішньої заборгованості?
9. Чому наявність великого державного боргу сповільнює економічне зростання?
10. Коли відбувається витіснення інвестицій у приватному секторі?
11. Чи може державний борг спричинити банкрутство держави?
12. Які основні способи полегшення зовнішньої заборгованості країни за сучасних умов?

⇒ **Впишіть номер визначення кожного терміна**

№	Термін	Визначення	№
	<i>1. випереджувальні показники</i>	1. Будь-який механізм національної економіки, що збільшує бюджетний дефіцит під час спаду та індукує надлишок у роки інфляції і не потребує додаткових заходів з боку державних інституцій.	
	<i>2. вмонтований стабілізатор</i>	2. Зменшення запланованих інвестиційних видатків у національній економіці внаслідок зростання процентних ставок, яке спричиняється збільшенням узятих урядом позик на грошовому ринку.	
	<i>3. дискреційна політика</i>	3. Група змінних, на підставі динаміки яких судять про ймовірність відповідних поворотів ділового циклу.	
	<i>4. економічна політика, ґрунтована на правилах</i>	4. Державні видатки не мають перевищувати надходжень до державного бюджету.	
	<i>5. ефект витіснення</i>	5. Заздалегідь оголошені заходи, які буде здійснено в тій чи іншій економічній ситуації, та неухильне виконання оголошеної програми дій.	

ТЕМА 13

№	Термін	Визначення	№
	<i>6. лаг</i>	6. В аналітичній економії зазвичай відтинок часу, потрібний для того, щоби зміни однієї змінної викликали зміни у динаміці іншої.	
	<i>7. правило неефективності політики</i>	7. Передбачені учасниками ринкового процесу заходи економічної політики не можуть впливати на реальні економічні змінні.	
	<i>8. правило щорічно збалансованого бюджету</i>	8. Погляд, згідно з яким достатньо, щоб державний бюджет був збалансований протягом усього ділового циклу.	
	<i>9. циклічно збалансований бюджет</i>	9. Найпридатніша, на думку державних мужів, економічна політика для даного моменту.	
	<i>10. бюджет за повної зайнятості</i>	10. Відмова країни-боржника обслуговувати свої зовнішні борги, зокрема здійснити чергові виплати з боргу.	
	<i>11. викуп боргу</i>	11. Заборгованість держави домогосподарствам і фірмам даної країни.	
	<i>12. внутрішній борг</i>	12. Бюджет, який показує, якими були би податкові надходження, а відтак і сальдо державного бюджету, якби національна економіка продукувала природний обсяг продукції, а державні видатки були поточними.	
	<i>13. державний борг</i>	13. Різниця між величиною дефіциту бюджету і виплатою процентів за борг.	

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА. ДЕФІЦИТ БЮДЖЕТУ І ДЕРЖАВНИЙ БОРГ

№	Термін	Визначення	№
	<i>14. дефолт</i>	14. Загальна сума нагромадженої заборгованості уряду власникам державних цінних паперів, яка дорівнює сумі всіх дефіцитів за вирахуванням надлишків.	
	<i>15. зовнішній борг</i>	15. Зміна строку або умов сплати зовнішнього боргу.	
	<i>16. капіталізація боргу</i>	16. Обмін боргових зобов'язань на власність держави-боржника.	
	<i>17. первинний дефіцит бюджету</i>	17. Надання країні-боржникові можливості викупити свої боргові зобов'язання на вторинному ринку цінних паперів.	
	<i>18. реструктуризація боргу</i>	18. Заборгованість держави іноземним громадянам, фірмам, урядам та міжнародним фінансовим організаціям.	
	<i>19. структурний дефіцит</i>	19. Різниця між фактичним і структурним дефіцитом.	
	<i>20. циклічний дефіцит</i>	20. Різниця між податковими надходженнями за повної зайнятості за наявних податкових ставок і фактичними видатками.	

Choose a definition for each key term

№	A term	A definition	№
	<i>1. contractionary fiscal policy</i>	1. Changes in government spending and tax collections for the purpose of achieving a full-employment and non-inflationary gross domestic product.	

ТЕМА 13

№	A term	A definition	№
	2. <i>fiscal policy</i>	2. A decrease in aggregate demand brought about by a decrease in government expenditures for goods and services, an increase in net taxes, or some combination of the two.	
	3. <i>public debt</i>	3. The total amount owed by the government to the owners of government securities; equal to the sum of past government budget deficits less government budget surpluses.	
	4. <i>annually balanced budget</i>	4. A budget in which a government expenditures and tax collections are equal each year.	

■ *Задачі*

- 1** Assume that a hypothetical economy with an *MPC* of 0.8 is experiencing severe recession. By how much would government spending have to increase to shift the aggregate demand curve rightward by \$25 billion? How large a tax cut would be needed to achieve the same increase in aggregate demand? Why the difference? Determine one possible combination of government spending increases and tax decreases which would accomplish this same goal.

- 2** Валовий внутрішній продукт за повної зайнятості становить 150 млрд грн. Фактичний ВВП дорівнює 120 млрд грн. Податкові надходження становлять 10% від ВВП. Державні закупівлі товарів і послуг дорівнюють 10,5 млрд грн, а державні трансфери – 2,5 млрд грн.
Визначте:

  - а) який надлишок чи дефіцит має державний бюджет;
  - б) зміну сальдо держбюджету за повної зайнятості.

- 3 Державні закупівлі дорівнюють 600, величину податків визначає залежність $T=0,4Y$, трансферів $F=0,2Y$, а рівень цін = 1. Державний борг становить $D=900$ за процентної ставки $r=0,1$. Фактичний обсяг виробництва дорівнює 2200, а природний – 2500.

Визначте:

- а) надлишок чи дефіцит має державний бюджет;
- б) величину структурного дефіциту держбюджету;
- в) величину циклічного дефіциту держбюджету.

Підписано до друку 19.07.2023. Формат 60 x 84/16. Папір офсет.
№1.

Гарнітура Times New Roman. Друк офсет. Умов. друк. арк. 5,0.

Малий видавничий центр економічного факультету

Львівського національного університету

імені Івана Франка

79008 Львів, просп. Свободи, 18.